

Sociální integrace vietnamské menšiny v ČR

Aneta Kratochvílová

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Aneta Kratochvílová**
Osobní číslo: **H11214**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Sociální integrace vietnamské menšiny v ČR**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti národnostních menšin, sociální integrace a Vietnamců v ČR.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAREŠOVÁ, Ivona. Současná problematika východoasijských menšin v České republice. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 126 s. ISBN 978-80-244-2645-7.

ČESKO. Zákon č. 273 ze dne 10. července 2001 o právech příslušníků národnostních menšin, In. Sbírka zákonů dostupná také z <http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-10-cervence-2001-o-pravech-prislusniku-narodnostnich-mensin-a-o-zmene-nekterych-zakonu-2651.html>.

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

PETRÁŠ, René, Helena PETRŮV a Harald Christian SCHEU. Menšiny a právo v České republice. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2009, 507 s. ISBN 978-80-87284-00-1.

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. Sociální integrace přistěhovalců v České republice. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 309 s. ISBN 978-80-7419-023-0.

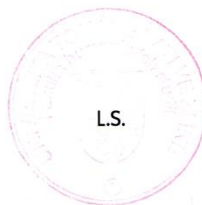
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Michaela Lukešová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **20. ledna 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2014**

Ve Zlíně dne 20. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), neze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 30.4.2014

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku sociální integrace vietnamské menšiny v ČR. Teoretická část se skládá ze tří kapitol. V první kapitole definuje pojem národ, národnostní a etnická menšina a snaží se o jejich rozlišení. Zmiňuje nejdůležitější mezinárodní ujednání o ochraně práv menšin a také řeší tuto problematiku v české legislativě. V druhé kapitole objasňuje koncepty a dimenze sociální integrace. Třetí se pak věnuje působení vietnamské menšiny v České republice od 50. let dodnes a především sociální integraci u nás. Praktická část si klade za cíl zjistit míru integrace vietnamské menšiny v jednotlivých sociálních oblastech, a to pomocí dotazníkového šetření.

Klíčová slova: národnostní menšiny, vietnamská menšina, ochrana práv menšin, sociální integrace

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on the issue of social the integration of the Vietnamese minority in the Czech Republic. The theoretical part consists of three chapters. The first chapter defines the concept of the nation, nationality and ethnic minority and tries to distinguish them. It mentions the most important international agreements for the Protection of the rights of minorities and also resolves this issue in the Czech legislation.

The second chapter clarifies the concepts and areas of social integration. The third is devoted to the actions of the Vietnamese minority in the Czech Republic since the 50's till today and primarily social integration in our country. The practical part aims to determine the level of the integration of the Vietnamese minority in various social sectors by using a questionnaire survey.

Keywords: national minorities, Vietnamese minority, protection of minority rights, social integration

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

„Lépe zemřít se všemi, než žít sám.“ Vietnamské přísloví

Děkuji vedoucí bakalářské práce paní Mgr. Michaele Lukešové za velmi cenné rady, připomínky a užitečnou metodickou pomoc, kterou mi trpělivě poskytovala při vypracování mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 NÁRODNOSTNÍ MENŠINA	12
1.1 OCHRANA PRÁV MENŠIN V MEZINÁRODNÍCH SMLOUVÁCH.....	14
1.2 OCHRANA PRÁV MENŠIN V EVROPSKÉM KONTEXTU	15
1.3 OCHRANA PRÁV MENŠIN V ČESKÉ LEGISLATIVĚ	17
2 SOCIÁLNÍ INTEGRACE MENŠIN V MULTIKULTURNÍ SPOLEČNOSTI.....	18
2.1 ZPŮSOBY INTEGRACE	20
2.2 DIMENZE SOCIÁLNÍ INTEGRACE.....	22
2.2.1 Strukturální dimenze	22
2.2.2 Kulturní dimenze.....	23
2.2.3 Interaktivní dimenze.....	24
2.2.4 Identifikační dimenze.....	24
2.3 INTEGRAČNÍ POLITIKA V ČR	25
3 VIETNAMCI JAKO NÁRODNOST.....	27
3.1 HISTORIE VIETNAMCŮ U NÁS	28
3.2 INTEGRACE VIETNAMSKÉ MENŠINY V ČR.....	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
4 VÝZKUMNÉ POJETÍ A DESIGN VÝZKUMU	32
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, HLAVNÍ A DÍLČÍ CÍLE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY	33
4.2 FORMULACE HYPOTÉZY	35
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	35
4.4 METODA SBĚRU DAT	36
5 INTERPRETACE VÝZKUMU	37
6 ANALÝZA VÝSLEDKŮ	64
7 SHRnutí VÝSLEDKŮ.....	67
8 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	68
ZÁVĚR	69
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	70
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	73
SEZNAM GRAFŮ	74
SEZNAM TABULEK.....	75
9 PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	76

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá vývojem definice národnostní menšiny, mezinárodní ochranou práv této skupiny a ukotvením problematiky v české legislativě. Řeší také způsoby sociálního začleňování do majoritní společnosti. V historii, a pro příklad nemusíme sahat nikterak daleko, byli příslušníci menšin často utlačováni, vykořisťováni, nebo dokonce masově vražděni jen pro svůj etnický původ, odlišný jazyk nebo barvu pleti. Bohužel se však i v současné době ze strany majority můžeme setkat s diskriminací menšin, rasismem, xenofobií a snahou o jejich segregaci či naprostou asimilaci. I přes právně závazné mezinárodní smlouvy a zákony ČR se s určitými imigranty, zejména z východu, ze zemí tzv. třetího světa, zachází mnohdy hůře než s ostatními přistěhovalci. Častým jevem v ČR je například to, že získají podřadné zaměstnání vzhledem ke vzdělání, nebo mají takovou práci, která je podprůměrně hodnocená, a jíž se členové majority vyhýbají.

V naší práci se zaměřujeme především na národnostní menšinu vietnamskou, popisujeme její příchod do ČR, její integraci. Vietnamci se zde objevují již od 50. let 20. století v rámci navazování diplomatických vztahů mezi ČSR a VDR, další vlna potom přichází po revoluci. Velká část majority se poměrně často při běžných denních situacích setkává s touto menšinou, je často zprostředkovatelem určitých služeb, a dá se říct, že globálně s ní nebývají konflikty. Avšak i přes to, může působit v některých ohledech uzavřeným dojmem. Bude nás tedy zajímat její způsob života, a z toho budeme odvozovat cíl naší práce a tj. zjistit, do jaké míry se integrovala do ČR – například, jaké zastává postavení na trhu práce, jaké preferuje sociální kontakty, způsoby a strategie získávání informací – k tomuto zjištění použijeme dotazníkového šetření, pokusíme se výsledky zobecnit na situaci celého státu. Výzkumem sociální integrace v ČR se také zabývala v roce 2006 Miroslava Rakoczyová, Robert Trbola, zajímají se především o přistěhovalce z různých koutů světa s akcentem na jejich pracovní příležitosti a uplatnění, používají k tomu metodu kvalitativního výzkumu, rozhovoru. Je rozdělen na zkoumání sociální integrace imigrantů z vyspělých zemí, ze zemí bývalého SSSR, z Vietnamu a ze zemí třetího světa. Je opravdu velmi zajímavé sledovat odlišné přístupy a strategie těchto skupin. I přesto, že výzkum je trochu staršího data, nepostrádá přínos.

Celkově vzato je velmi podstatné, aby majorita poskytla vhodně podmínky k začlenění. Měla by se již od dětství vzdělávat, že žijeme v pluralitní společnosti, respektovat rozdíly, jež plynou z odlišného sociokulturního prostředí minority, informovat se o jiném způsobu

života a rovnocenně přistupovat ke každému jedinci – takové prostředí připravuje živnou půdu pro úspěšné začleňování jakékoliv menšiny, nejenom národnostní.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NÁRODNOSTNÍ MENŠINA

V první kapitole se budeme zabývat vymezením národnostní menšiny, legislativní úpravou ochrany práv menšin v jednotlivých dokumentech, jak v mezinárodních smlouvách, tak v evropských, z nichž potom vychází právní úprava česká. Pro úspěšnou sociální integraci jakékoliv menšiny jsou velmi důležité platné zákony umožňující migraci a umožňující důstojné podmínky na život v dané cílové zemi, participaci na společenském životě, zakazující diskriminaci a podporující její všestranný rozvoj.

V 20. století dochází k velkým migračním vlnám a bylo nanejvýš důležité reagovat na tuto skutečnost, vymežit pojem menšina a legislativně nebo pomocí deklarací upravit vztahy menšin a většinové společnosti, upevnit jejich pozici v daném státě. Tato opatření měla za cíl zabránit případným či již vzniklým konfliktům, tyto postupné kroky směřovaly k budování tolerantní společnosti, která je otevřená vnějšimu světu a je založená na kooperaci všech jejích členů, a kde kulturní rozmanitost a odlišnost v ideální podobě přináší celé společnosti obohacení.

Definice národnostní menšiny je poněkud problematická, není jednotná a každý stát si ji modifikuje variabilně, dle svých specifických podmínek a potřeb. Často se také překrývá s pojmem etnická menšina, který je autory mnohdy používán poměrně nahodile jako synonymum. Vymezení obou termínů není jednoduché, a je předmětem řady odborných diskuzí dodnes.

V 80. a 90. letech minulého století je patrná snaha dospět k uspokojivému konsensu. Hovoří se spíše obecně o tom, že „etnická menšina“ je širší pojem než „národnostní menšina“, ta je potom charakterizována vlastnictvím specifického politického povědomí. (Petráš, 2009, s. 29)

Současná ústavní úprava hovoří o přihlášení se k určité národnostní menšině jako o aktu čistě svobodném, který záleží pouze na daném jedinci. Naopak etnická skupina nezávisí na volném aktu člověka, ale historicky se utvořila jako seskupení lidí se společným původem, stejnou rasou a jazykem, má také svůj kulturní a duchovní rozměr. V České republice je dle autorů komentářů *Listiny* za takovouto skupinu považováno početné cikánské etnikum, které se odlišuje od majority množstvím vnějším znaků, avšak pouze malá část z nich se hlásí k romské národnosti.

Definicí národnostní menšiny se již zabývala řada autorů, států či mezinárodních smluv. Nedospěli však k jednotě - tento „nesoulad“ je dán jedinečností každé země, v kterých jsou utvářeny, a reagují na aktuální poměry, jež ani nemohou být nějak paušalizovány.

Co se týče mezinárodních organizací, jako první se ochranou práv menšin zabývala Společnost národů, tato ochrana byla zajišťována pomocí bilaterálních smluv s konkrétními zeměmi a menšinami, v souvislosti vytvoření řecko-bulharské smlouvy z roku 1919, výslovnou definicí však nepřinesla. K tomu došlo až při interpretaci výše zmíněného ujednání Stálým dvorem mezinárodní spravedlnosti v roce 1930, když hovoří o menšině „jako o skupině osob, která žije v dané zemi či oblasti a má vlastní rasu, náboženství, jazyk a tradice a s touto identitou jsou spojovány rasy, náboženství, jazyky a tradice v pocitu solidarity...“ Stálý dvůr tedy spíše menšinu pojímá jako faktický problém nikoliv jako právní. (Petráš, 2006, s. 26).

Po zániku Společnosti národů se terminologickým vymezením a ochranou práv menšin zabývá zejména OSN. Poměrně pozdě, až roku 1977, přichází po četných diskuzích její zpravodaj Francesco Capotorti s rozsáhlou studií, definuje menšinu s jejími objektivními i subjektivními znaky „jako skupinu početně menší než zbytek populace, která je v nedominantním postavení, jejíž členové jsou občany státu disponující etnickými, náboženskými nebo jazykovými charakteristikami, jež je odlišují od zbytku populace, a ukazují, i když pouze implicitně, jako vědomí pocitu solidarity, zaměřený k zachování jejich kultury, tradic, náboženství či jazyka.“¹(Minorities under international law, © OHCHR 1996–2012). Status menšiny v této definici byl omezen pouze na občanství dané země. Další, kdo navazuje na práci Capotortiho, je další zpravodaj OSN Asbjørn Eide, který se v 90. letech 20. století mimo jiné zabývá problematikým uchopením termínů „menšina“, „národ“ a „národnost“ v kontextu doby a konkrétních událostí.² Tvrdí, že se tyto pojmy

¹ A group numerically inferior to the rest of the population of a State, in a non-dominant position, whose members - being nationals of the State - possess ethnic, religious or linguistic characteristics differing from those of the rest of the population and show, if only implicitly, a sense of solidarity, directed towards preserving their culture, traditions, religion or language.

² Jednalo se například o konflikty v Bosně a Hercegovině, rozpad státu Jugoslávie atd.

mnohdy prolínají. V roce 1993 definuje minoritu jako skupinu osob s pobytem na území svrchovaného státu, početně musí být minimálně o polovinu menší než majorita, a sdílející spolu etnické, jazykové či náboženské znaky. Eide tedy nepřikládá velkou váhu na to, jestli má jedinec občanství země, ve které pobývá, avšak s dodatkem, že členovi menšiny bez občanství přísluší méně práv než tomu, který jej má.

V naší praktické části budeme pracovat se širokou definicí od Niessena, kdy menšinu chápeme jako označení osob, které bydlí na území státu a mají k danému státu historické a pevné vazby, přičemž se zároveň vyznačují etnickými, rasovými, náboženskými nebo jazykovými rysy a přejí si je zachovat (In: Hladík, 2001, s. 40)

1.1 Ochrana práv menšin v mezinárodních smlouvách

Problematika ochrany práv menšin na mezinárodních úrovních je natolik obsáhlé téma, že rozhodně tato práce nemá ambice obsáhnout veškeré aspekty a podrobnosti smluv a událostí v historickém kontextu. Cílem je ve zkratce seznámit s vývojem ochrany menšin ve 20. století až do současné podoby.

První mezinárodní organizace, která se začala vyjadřovat k menšinám, byla po první světové válce vzniklá Společnost národů. Po válce dochází k novému uspořádání Evropy, vznikají státy s často početnou skupinou menšin hlásící se o svá práva – měla tedy nelehký úkol – vyřešit tuto otázku na základě mezinárodních smluv. Původně zde byl požadavek územních změn vzhledem k sebeurčení národů³, ale tento názor narazil na tvrdý odpor a neprošel. Úlohu SN lze spíše spatřovat v řešení konfliktů na regionální úrovni s konkrétními zeměmi. Mezinárodní ochrana menšin se v meziválečném období velmi rozvíjela, neexistovala však jednotná smlouva, Společnost se opírala o značné množství pramenů, zajímavostí bylo, že jejich obsah byl velmi obdobný – zaručit práva všem občanům. Jejich součástí byla také ustanovení o nabývání občanství a s tím související pojednání o právech státních občanů, kteří se lišili od většiny rasou, jazykem či náboženským vyznáním. (Petráš, 2009, s. 72–76)

³ Konceptem sebeurčení se zabýval americký prezident Woodrow Wilson, nebyl však zprvu zamýšlen v kontextu národnostních menšin, ale ve vztahu k malým národům.

Dalším mezinárodní organizací byla OSN, která vznikla po 2. světové válce jako garant bezpečnosti. Usilovala o vytvoření základních práv a norem. Avšak trvalo až do roku 1966 než se v jejích dokumentech objevuje pojem menšina, a to ve *Všeobecné deklaraci lidských práv*. O příčinách, jež způsobily tuto prodlevu, hovoří Ivan Gabal ve své knize *Etnické menšiny ve střední Evropě* (1999, s. 34) a tvrdí, že multilaterální systém garancí bezpečnosti, ochrany a podpory specifických školských, jazykových a kulturních práv národnostních menšin ve státech střední Evropy byl považován za jednu z bezprostředních příčin válečného konfliktu. OSN se snažila poučit z chyb minulých. Klade důraz na respektování svrchovanosti státu a univerzální práva a svobody jednotlivce. Činnost OSN také blokovaly konkrétní důvody vnitropolitického charakteru, např. poválečná nechuť Velké Británie, USA a Francie. Nejvyšší standard, který byly tyto mocnosti s to přijmout, bylo negativní vymezení, tzv. nediskriminace menšin. Musíme tedy vnímat aktivitu OSN v historickém kontextu. OSN se především zabývala vybudováním univerzálního a komplexního systému norem mezinárodněprávní závaznosti, že odsouvala ustanovení práv menšin až do doby, kdy se problémy menšin staly příčinou válečného konfliktu. Tudiž se spíše než prevenci věnovala již vzniklým konfliktům.

Posun nastává v roce 1966 vytvořením *Mezinárodního paktu občanských a politických práv*, kde článek 27 říká, že ve státech, ve kterých existují etnické, náboženské menšiny, nesmí být jejím příslušníkům upíráno právo na užívání vlastní kultury, svobodné vyznání a projevy svého náboženství a jazyka.

Po tom následuje pauza až do roku 1992, kdy po mnoha letech jednání je přijata *Deklarace lidských práv*.

1.2 Ochrana práv menšin v evropském kontextu

Na evropské úrovni odstartoval zájem o řešení menšinové otázky vznikem Helsinského závěrečného aktu (1975), který byl mezníkem, jenž vedl ke konci studené války a k demokratizaci Evropy, na jehož základě vznikla KBSE⁴, později OBSE⁵. Zprvu vychá-

⁴ Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě

⁵ Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

zí především z konceptu OSN a zaručuje rovnost před zákonem a ochranu před diskriminací. KBSE, později OBSE používá hned od počátku termín národnostní menšina, ale také říká, že ne všechny jazykové, kulturní, náboženské či etnické kulturní odlišnosti musí vést ke vzniku národnostní menšiny.

Významným posunem je schůzka KBSE ve Vídni (1987–1989), v níž se poprvé mluví nejen o ochraně minorit, ale také o rozvoji kultury a zajištění vhodných podmínek pro tento rozvoj. Je to tedy přelom od pasivní nediskriminaci k aktivní podpoře, v tomto duchu pokračuje KBSE v Kodani, která přináší soubor konkrétních opatření vedoucí k rozvoji identity menšin. Konečně se vyjadřuje o nutnosti demokracie jako standardu ochrany jejich práv (Gabal, 1999, s. 36). V 90. letech potom už není pochyb, že menšinová politika jde směrem k poskytnutí co největšího prostoru a zajištění optimálních podmínek pro aktivní život v daném státě.

Rada Evropy se po roce 1989 také začíná zabývat mezinárodním standardem ochrany a bezpečnosti menšin a po složitých diskuzích došlo k vzniku *Rámcové úmluvě o ochraně práv národnostních menšin*. Pro Českou republiku je také právně závazná – podepsána byla 28. dubna 1995 a vstoupila v platnost 1. dubna 1998 (Vláda ČR, © 2009–2014). Každý stát si ji transformuje na svoji specifickou vnitrostátní situaci prostřednictvím svých zákonů. Úmluva samozřejmě zakazuje diskriminaci, požaduje dodržování všech lidských práv a základních svobod. Posun také nastává v závazcích států k aktivní podpoře menšin při hrozbě nebezpečí v důsledku identity a také tam, kde je to nezbytné, stát má přijmout opatření, která povedou k rovnosti menšin s majoritou ve všech oblastech hospodářského, sociálního, politického a kulturního života.

Úmluva používá ke kontrole jejího plnění monitorovací systém, za něhož je odpovědný Výbor ministrů Rady Evropy a Poradní výbor složený z nezávislých expertů. Tato procedura je založená na předkládání zpráv, první zprávu musí stát ukázat od jednoho roku od nabytí účinnosti této úmluvy, a potom každých pět let, či když je vyžádána od Výboru ministrů. Pokud v nich nejsou dostatečné informace, Poradní výbor zašle zemím dotazníky. Stát často při vypracování zprávy spolupracuje s menšinami a nevládními organizacemi. Výbor potom zprávu přezkoumává, může navštívit danou zemi, setkat se s vládními úředníky nebo naopak s příslušníky menšiny – v návaznosti na to vyjádří své stanovisko, stát má právo se k němu také vyjádřit, Výbor ministrů potom přijme rezoluci, která je poskytnuta veřejnosti. Po tomto aktu jsou země vyzývány poskytnout informace o opatřeních, přijatých na základě tohoto monitorování.

1.3 Ochrana práv menšin v české legislativě

České země byly vždy zemí s menšinami, ať již náboženskými, etnickými nebo jazykovými. Právní otázka se však řeší až v období 19. století, kdy v rakouské monarchii z důvodů mnoha národů s nerovným postavením vznikala řada konfliktů. To ale není téma této kapitoly, která se zaměří na české právo po roce 1989. V *Listině základních práv a svobod* spatřujeme výčet práv pro příslušníky menšin, například záruka na všestranný rozvoj, právo na vzdělání v mateřském jazyce, užívání jazyka v úředním styku. Kdo je však tímto příslušníkem menšiny se dozvídáme až v zákoně č. 273/2001 Sb., který přináší významný posun vůbec v definici menšiny, hovoří se zde o „společenství, které se historicky utvořilo“ a směřuje toto vyjádření na ty minority, které „tradičně a dlouhodobě žijí na zemi ČR,“ zákon jim přiznává práva na vícejazyčné názvy obcí, právo používat svého jazyka v úředním styku, nebo se v něm vzdělávat.

V současnosti jsou státem uznané tyto menšiny: běloruská, bulharská, chorvatská, maďarská, německá, polská, romská, rusínská, ruská, řecká, slovenská, srbská a vietnamská. Nejnověji byla uznána menšina vietnamská a bulharská, a to 3. července 2013. Každá z těchto skupin má jednoho či dva zástupce v Radě vlády pro národnostní menšiny. Rada je poradním a iniciativním orgánem vlády pro otázky týkající se národnostních menšin a jejich příslušníků. V čele Rady stojí člen vlády. Rada má dva místopředsedy – jeden za veřejnou správu a druhý za národnostní menšiny. Celkem má Rada 30 členů, které jmenuje vláda usnesením. (Vláda ČR, Rada vlády pro národnostní menšiny, © 2009– 2014)

2 SOCIÁLNÍ INTEGRACE MENŠIN V MULTIKULTURNÍ SPOLEČNOSTI

Sociální integrace menšin v dnešní době především souvisí s migrační realitou, s globalizací světa, přítomností a interakcí a vzájemným ovlivňováním rozmanitých skupin lidí a kultur,⁶ a jejich vzájemnou kooperací. V 21. století budeme jen těžko hledat kulturně homogenní státy. V každé zemi nalézáme více kultur, které se logicky setkávají v běžném kontaktu, nějakým způsobem na sebe reagují a přebírají od sebe prvky z druhých kultur.

Buryánek (2002, s. 12) dokonce rozlišuje v tomto ohledu pojmy multikulturní a interkulturní, kdy multikulturní znamená pouze existenci několika kultur vedle sebe, ale neimplikuje vzájemné styky, kulturní výměny, spolupráci a dialog. Multikulturní v jeho pojetí může být každá společnost, v níž koexistují alespoň dvě sociokulturní skupiny, ale zároveň v ní může docházet k segregaci nebo diskriminaci. Oproti tomu termín interkulturní (lat. inter = mezi) zahrnuje vzájemnost, výměnu, dialog odlišných sociokulturních skupin. V interkulturní společnosti dochází k mezikulturnímu dialogu, spolupráci, ke vzájemnému obohacování jedněch druhými. Často se však setkáváme v odborných publikacích s tím, že tyto termíny nejsou přesně vyhraněné, často se používají jako synonymum, rozhodli jsme se tedy respektovat díkci jednotlivých autorů.

Dle Barši (2003, s. 295) „je multikulturní národ jediné možné přiblížení k ideji všelidského sjednocení, i když je takový národ geograficky, kulturně a politicky specifický, v principu je v něm místo pro každého, ať již pochází z jakékoliv části světa a jakékoliv kultury.“ S multikulturní společností či chcete-li s interkulturní společností, je nepochybně spojen pojem multikulturalismus. Vychází z reálného stavu soužití různých sociokulturních skupin a nutnosti jejich bezproblémové interakce. Je to myšlenkový a politický směr, z toho vyplývá, že se jedná o určité ideje, jaká by multikulturní společnost měla být. Politický proto, že by se tyto ideje, principy měly legislativně zaštitit. Je to víra, že v demokratickém

⁶ Kultura je celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím. (Murphy 1989, s. 32)

státě mohou žít nejen jednotlivci, ale také skupiny s různou kulturou, tato rozmanitost je prospěšná pro společnost i pro stát.

Opuštění svého mateřského státu a stěhování se do jiné země je považován za velmi závažný akt, hluboce zasahující do života člověka. V knize *Menšiny a migranti v České republice* (Drbohlav, 2001, s. 23, In: Šišková) je „stres z migrace“ dokonce přirovnáván k situacím jako je smrt blízkého člověka, rozvodu či velkému osobnímu zadlužení. Je to pochopitelné, člověk opouští to, co osobně důvěrně zná a vrhá se do neznámého, kulturně odlišného prostředí. Také zde může hrát roli strach z toho, že si migranti nenajdou práci, či se do společnosti vůbec nezařadí.

V souvislosti s migrací a zejména integrací můžeme také hovořit o adaptaci na podmínky v hostitelské zemi. V mnoha publikacích se termíny integrace a adaptace překrývají, ve zjednodušené formě lze říct, že o „adaptaci“ mluví spíše americká odborná veřejnost a v Evropě je frekventovanější termín „integrace“. Adaptace je „proces aktivního přizpůsobování člověka životním podmínkám a jejich změnám. Člověk nepřijímá podmínky, ve kterých žije, jenom pasivně, ale snaží se přizpůsobit svým potřebám, zájmům, hodnotám či cílům.“ (Čadilová, 2009, s. 3)

Sociální integrace je v dnešní době často skloňovaný pojem, který souvisí s různorodostí společnosti a nutností o začlenění všech jejích členů na daném území v principech rovnosti a demokracie.

Termín sociální integrace se vztahuje k vzájemným vztahům mezi částmi a celkem, k jejich vzájemnému sepětí, a spojení v jednotnou jednotku. Z tohoto důvodu nemůže být pouze jednostranná, ale poněvadž se jedná o pluralitu sociálních vztahů, je mnohostranná, nejméně dvoustranná – ze strany „celku“ a ze strany „části“ (Maříková, 1996, s. 135). Integrace tedy není záležitostí pouze menšin či marginalizované skupiny, ale podílí se na ní celá společnost.

Integrovaná společnost je podle Jandourka (2001, s. 107) společnost, v níž je shoda o vztazích mezi penězi, mocí, prestiží a schopnostech a také jejich propojení se systémem sociální dělby práce.

Denně se nám může stát, že přicházíme do interakce s cizincem, hovoříme zde o interkulturní komunikaci, v níž se účastní příslušníci odlišných kultur. Vyznačuje se tím, že účast-

níci komunikace naráží na rozdíly ve vzájemných komunikačních stylech a na rozdílné vnímání a chování. Tento kontakt může zapříčinit nejistotu, zmatení, kognitivní disonanci, nedůvěru či dokonce nepřátelství. (Morgensternová, Šulová, Schöll, 2011, s. 69–70)

Je tedy potřeba odstraňovat bariéry mezi imigranty a většinovou společností např. pomocí osvěty, jedna z možností je realizace multikulturní výchovy na základních školách, které je uskutečňováno jako průřezové téma v Rámcovém vzdělávacím programu, kde se děti učí *kompetencím sociálním a personálním* – upevňovat dobré vztahy na principech ohleduplnosti a úcty k druhým lidem, *kompetencím občanským* – zde se žáci učí respektovat přesvědčení druhých lidí, učí se empatii a odmítání násilí, také respektovat a chránit naše tradice a kulturní dědictví, samozřejmě se učí v rámci jiných předmětů např. *kompetencím komunikativním*, jak účinně společně řešit problémy a jak spolu kooperovat. (Buryánek, 2006)

Buryánek dále rozpracovává také *kompetence interkulturní* – žák by měl mít znalosti o různých etnických kulturních skupinách, měl by se orientovat v kulturně pluralitním světě a zároveň by měl pěstovat postoje tolerance, respektu a otevřenosti k odlišným skupinám a životním formám, včetně vědomí osobní angažovanost (Buryánek, 2002, s. 14).

Multikulturní výchova připravuje tedy živnou půdu pro úspěšnou integraci jedinců, která se objevuje v mnoha různých ohledech v každodenním životě a v sociální interakci migrantů s většinovou společností.

2.1 Způsoby integrace

V oblasti otázky způsobu a míry integrace příslušníků menšin do většinové společnosti panuje neshoda už od doby, co počalo cestování, stěhování. S přistěhovalectvím se srovnával např. středověký usedlý člověk nepříliš dobře, na nového příchozího hleděl s nedůvěrou, s obavami a nechtěl mít s ním nic společného, v této době se o integraci hovořit nedá.

Teorie integrace vzešla z ideologických, sociologických a politologických diskuzí 60. a 70. let 20. století na základě hodnot svobody, rovnosti a solidarity, nebyla v žádném případě morálně ani politicky neutrální a šlo především o nutnost odmítnutí jakýchkoliv forem *segregace* (Barša, 2003, s. 231). V souvislosti s tímto termínem se můžeme setkat s dvěma jeho významy – ten první má hodnotově neutrální konotaci, kde je segregace chá-

pána jako míra rozdílů v prostorovém rozložení rozmanitých sociálních skupin obyvatelstva. Druhý význam je častější, je negativně zabarven a používán v kontextu normativního, jako sociální problém. (Temelová, Sýkora, s. 5)

Nemusí se však jednat pouze o prostorovou segregaci⁷, která je jedním ze základních projevů sociální exkluze, ale může jít o *kulturní* segregaci – nedochází zde ke kooperaci, k obohacování kultur, je zde časté vzájemné nepochopení. Dále hovoříme o *ekonomické* segregaci – tj. o malé propustnosti menšin do vyšších sociálních či příjmových kategorií (Hladík, 2006, s. 15) či o *politické* segregaci – neúčasti na politickém životě společnosti. Použili jsme příkladu středověku, ale i dnes se můžeme v České republice často setkat se segregací, a to v případě romské problematiky, v níž je česká společnost názorově roztržena, a zaslouží si odbornou i celospolečenskou diskuzi.

V době osvícenské je zde patrný pozvolný přechod od zmíněné segregace k asimilaci. Dle sociologického slovníku je asimilace dlouhodobý proces přizpůsobování a splývání jedné skupiny se skupinou jinou, které žijí buď trvale či delší dobu na určitém místě uprostřed obyvatelstva jiné národnosti, můžeme se setkat s termínem „odcizení“ či „přenárodnění“ (Maříková, 1996, s. 32–33). *Asimilacionismus* jako koncept a teorie vzniká až tehdy, kdy problém migrace byl aktuální, tedy v posledních desetiletích 19. století. Tento model v ideální podobě můžeme nalézt ve Francii, toto pojetí je založeno na principech univerzality, jehož cílem je učinit z „příslušnosti k občanskému národu jedinou politicky relevantní formu své kolektivní příslušnosti.“ (Baršová, Barša 2005, s. 36).

V protikladu tomu se může jevit německý *přístup přechodně diferencované inkorporace*, který předpokládá dočasný a návratný pohyb cizinců. Německo se od 70. let potýkalo s přistěhovalectvím Turků, přistěhovalcům byly otevřeny pouze určité společenské sféry, převážně pracovní trh, a ostatní jim nebyly zpřístupněny. Dodnes má Německo pro pobyt cizinců přísná pravidla zakotvená v legislativě.

Dalším modelem je *multikulturalismus*, nazýván také jako pluralitní. O multikulturalismu jsme se již zmínili výše. Tento model podporuje odlišnost menšiny od většiny, kulturní odlišnost. Menšinám jsou otevřeny všechny společenské sféry a stát se aktivně podílí na integrační politice.

⁷ Někdy používán termín residenční

V dnešní době se hovoří o přechodu od multikulturalismu k *individuální integraci*, zdůraznění ne skupinové odlišnosti, ale individuální občanskou integraci. Nezáleží tedy na určité příslušnosti ke skupině, ale na individuálních kvalitách a charakteristikách daného jedince (Integrace imigrantů do vzdělávacího systému, s. 1–2). Tento trend se postupně osvojuje ve všech vyspělých státech a obecně směřuje k rovnosti v pracovních příležitostech a vyzdvihování individuálních a osobnostních kvalit před příslušností k dané skupině.

2.2 Dimenze sociální integrace

Jak jsme již zmínili, sociální integrace není jednoduše proces, nýbrž multidimenzionální, mnohaúrovňový, v níž hraje roli mnoho faktorů a proměnných. Pro lepší přehlednost byly různými autory vytvořeny určité kategorie, v nichž se sociální integrace realizuje svým specifickým způsobem. V naší práci použijeme hojně citovanou typologii dimenzí podle Bosswicka a Heckmanna, která je rozdělena na 4 kategorie, tedy strukturální, kulturní, interaktivní, identifikační. Dimenze integrace lze také popsat jako úroveň, na kterých mohou příchozí získávat účast na životě přijímající společnosti. (Tollarová, 2006 [online]). Následně si vymežíme, co jednotlivé dimenze znamenají:

2.2.1 Strukturální dimenze

V této dimenzi je kladen důraz především na rovný přístup a participaci na mechanismech a institucích, které jsou v dané zemi považovány za zásadní a klíčové. Německý sociolog Esser, který se také významně podílí na vymezení a rozpracování sociální integrace a migrace, z něhož Bosswick a Heckmann vycházejí, hovoří o procesu získávání pozic, tedy spojení nabytí ekonomického, institucionálního a politického kapitálu. Velkou pozornost si v této dimenzi zaslouží participace na trhu práce. Odborníci nabádají, že pro úspěšnou integraci přistěhovalců a menšin je velmi podstatné se snažit dosáhnout určité kvality práce, např. v oblasti mzdové úrovně, která by ochránila před chudobou, upravení pracovních podmínek včetně pracovní doby, ochranou před propuštěním, ochranou před vyčleňováním zahraničních pracovníků do marginálních pracovních pozic, do tzv. sekundárních pracovních pozic, které jsou sociálně definovány jako „práce pro cizince“, ze strany domácí populaci jsou stigmatizovány a nejsou pro většinovou společnost lukrativní, tudíž je ani neobsazuje.

V souvislosti s participací na trhu práce zahrnujeme do strukturální dimenze často i jedincovy příjmy a spotřebu, a s tím související problematika bydlení.

Dalším faktorem v této dimenzi může být pobytový a občanský status jedince, který upravuje jeho práva a povinnosti, ovlivňuje pocit sounáležitosti a členství v daném společenství. Evropská integrační politika však usiluje o rozšiřování občanských a sociálních práv také na cizince s trvalým pobytem či občany třetích zemí, tedy rostoucí množství imigrantů nabývá přístupům k právům, která byla dříve přístupná pouze občanům ČR (Ministerstvo vnitra České republiky, 2009, s. 1).

Nesmíme opomenout ani přístup k institucím, jako jsou nejrůznější úřady (Úřady práce, Okresní správy sociálního zabezpečení, cizinecká policie...), a také přístup ke vzdělání.

2.2.2 Kulturní dimenze

V předcházející dimenzi byla klíčová participace na trhu práce, nyní je to nabývání znalostí a kompetencí, které aktivně přispívají k socializaci jedince a umožňují porozumění běžných situací ve společnosti, a volbu takového způsobu jednání, které je v souladu se společenskými normami. Jde tedy určité přizpůsobení místním hodnotám, normám a vzorcům chování.

„Pokud jde o kulturní integrace, hostitelská společnost má obvykle jeden nebo dvě hlavní náboženské tradice, které formovaly její kulturní život, hodnotový systém a zvyky. Příkladem toho může být kalendář (roční a týdenní rytmus), vztahy mezi pohlavími a režim stravování. Záležitosti tohoto typu mohou omezit možnosti imigrantů být začleněni do většinové společnosti.“ (Martikainen, 2005, s. 10)

Avšak kulturní integrace neznamená potlačení původních identit, ale biculturní kompetence jsou považovány za přínosné a žádoucí jak pro většinovou společnost, tak pro imigranty. Určitý předpoklad pro úspěšnou integraci v této dimenzi je míra většinové společnosti akceptovat nové kulturní prvky, a to s kladnými či přístupnými postoji majority k odlišnostem. (Bosswick, Heckmann 2006 podle Rakoczyová, Trbola, Hofírek, 2009, s. 31)

Česká republika klade důraz na jazykovou integraci, základní znalost českého jazyka je podmínkou pro udělení trvalého pobytu přistěhovalců ze třetích zemí (ČESKO, 1999). Trbola, Miroslava Rakoczyová a Hofírek přidávají k této dimenzi také přístup

k informacím o životě ve společnosti, např. kde a jak je možné si vyřizovat úřední záležitosti, znalost platných právních norem...) Nezanedbatelnou složkou je také trávení volného času imigrantů.

2.2.3 Interaktivní dimenze

Interaktivní dimenze zahrnuje sociální sítě, kterou imigranti, či potom příslušníci národnostních menšin získávají v průběhu pobytu v hostitelské zemi. Zkoumá se, jak daný jedinec preferuje své komunikační partnery, zda si vybírá pouze ze svých etnických skupin, kde mohou určitě hrát i determinační faktory, nebo jestli se orientuje také na domácí populaci, jejíž postoje se v této dimenzi projevují výrazně. Negativní názory a předsudky mohou zřetelně omezit možnosti vzniku a rozvoje sociálních kontaktů imigrantů s domácí populací. Rozvoji sociálního kapitálu přispívá jistě i aktivní účast v jiných dimenzích, a to konkrétně bezpochyby participace na trhu práce, znalost jazyka většinové společnosti.

2.2.4 Identifikační dimenze

Sociální integrace v této dimenzi má výrazně psychologický rozměr, je charakterizována subjektivním vnímáním sounáležitosti a začleněním imigranta do dané země. Je to určitý vztah mezi jedincem, jeho komunitou a většinovou společností. Tvoří se tzv. individuální identita. Ta je typická tím, že se v ní setkávají jedinečné rysy jednotlivce s rysy skupin, s nimiž se identifikuje (Jenkins, 2006 cit. podle Kopecký, 2007). Není dána příslušností k jedné skupině, ale vztahuje se souběžně k více sociálním skupinám. Zde může hrát důležitou funkci neustále se vyvíjející kolektivní identita. Můžeme ji definovat jako sebeuvědomění si určité příslušnosti k dané skupině. Imigrant se může ztotožňovat se společností, odkud pochází, ale také s příslušníky majority. Identifikační proces je tedy mnohaúrovňový, zahrnuje řadu činitelů, na které je subjektivně pohlíženo, a které utváří jak příslušníci menšiny, tak většina.

2.3 Integrační politika v ČR

Integrační politika jako taková by měla v sociálním státě vždy obsahovat demokratické principy, toleranci a snahu o kooperaci a vyslovený jednoznačný zákaz diskriminace.

Evropská unie pro členské státy připravila *Rámcem integrační politiky* (Coussey, 2010), který působí jako soubor návrhů a doporučení, jehož hlavním poselstvím je, aby si imigranti a menšiny udrželi svou kulturní a náboženskou identitu a dále je rozvíjely. Hovoří např. o vhodnosti předškolních jazykových kurzů pro cizince a o doplnění vzdělání pro dospělé s účelem najít si co nejvhodnější zaměstnání. Rámec integrační politiky je tedy něco jako pomůckou, návodem, kam by měla integrační politika každého státu směřovat.

Otázky azylu a migrace jsou plně v kompetenci tří složek Ministerstva vnitra: První složkou je Správa uprchlických zařízení, další Odbor azylové a migrační politiky (OAMP) a třetí Policie České republiky (PČR).

V České republice je výchozím programem Koncepce integrace cizinců, která byla přijata usnesením vlády ČR ze dne 11. prosince 2000 č. 1266. Každoročně je vládě předkládána zpráva o realizaci Koncepce. V roce 2008 přešla koordinační role z kompetencí Ministerstva práce a sociálních věcí do rukou Ministerstva vnitra. V Koncepci je jasně deklarováno, že cílovou skupinou jsou především cizinci ze třetích zemí, kteří na daném území pobývají legálně. Politika integrace cizinců reaguje na aktuální migrační realitu, je zaměřena nejen na začlenění legálně pobývajících cizinců, ale také na prevenci případných problémů v oblasti imigračních komunit a jejich vztahu s majoritou. Cílem všech aktivit integrační politiky je předcházet vytváření uzavřených komunit imigrantů, společenské izolaci a sociální exkluzi cizinců. Integrační politika má svá specifika, je důležitá praktická spolupráce všech, kdo mohou přispět k úspěšnému průběhu integrace. Jedná se nejenom o vládní nařízení, ale také sem patří činnost nestátních organizací, pomoc na lokální úrovni.

Významným činitelem v integrační politice je Správa uprchlických zařízení, jež je pod záštitou Ministerstva vnitra. Provozuje přijímací, pobytová a integrační azylová střediska. Poskytuje zejména ubytovací, stravovací, psychologické, sociální, vzdělávací a poradenské služby a zajišťuje různé volnočasové aktivity. Většina z těchto aktivit probíhá v zařízení pro zajištění cizinců, která Správa uprchlických zařízení rovněž provozuje. Od roku 2009 také poskytuje služby v Centrech na podporu integrace cizinců. (Správa uprchlických zařízení).

Na lokální úrovni Ministerstvo vnitra zřizuje *Centra na podporu integrace cizinců z třetích zemí*, které se spolupráci s krajem zajišťuje poradenství pro cizince, nabízí kurzy, je aktivní v preventivní činnosti a permanentně monitoruje situaci v obci či kraji s cílem úspěšně budovat občanskou společnost. (MV, © 2014)

Prioritami v integrační politice je především alespoň elementární znalost českého jazyka. K udělení trvalého pobytu je potřeba nejen 5 let na území ČR, ale také od roku 2009 obstat ve zkoušce českého jazyka, které musí být minimálně na úrovni A1. (Ošmera, 2009)

Další prioritou je ekonomická soběstačnost cizince ve společnosti, často se setkáváme s vykořisťováním ze strany zaměstnavatele, je poměrně běžnou praxí že imigrant získá podhodnocenou práci vůči svému vzdělání. Dále pak hovoříme o schopnosti orientace cizince ve společnosti. Dostupnost zásadních informací v jazyce imigranta je klíčová. Může se však také jednat o orientaci na poli sociálním, rozumět kulturním zvyklostem a tradicím. Důležité je budovat vzájemné vztahy cizince a majority.

Je žádoucí zvyšovat informovanost všech aktérů v procesu integrace. Jak uvádí Ministerstvo vnitra na svých stránkách, tato činnost by se měla promítnout v jasných a uchopitelných výsledcích. (MV, © 2014)

Integrační politika vytváří pozitivní podmínky pro důstojný život a působení imigranta v hostitelské zemi. Vždy by měla jednat dle principů humanity, obhajovat nezadatelná práva jedince či skupiny a soustředit se na jejich potřeby a zájmy.

3 VIETNAMCI JAKO NÁRODNOST

Vietnamská populace není pro většinovou českou společnost nikterak neznámou. Postupně k nám přicházeli od 50. let 20. století z Vietnamu, později ve větších vlnách spíše v 60. letech, takže běžného českého člověka kontakt s ní příliš nezarazí.

Denně se s nimi setkáváme na poli obchodním, s prodavači či podnikateli v obchodech s textilnictvím, v restauracích rychlého občerstvení nebo živící se exotickým podnikáním, jehož zdroje jsou ukotvené v kultuře imigrantů a jsou většinovou společností přijímány pozitivně, tj. např. prodej exotických ovocí, typických asijských nudlí, Sushi bary atd. Avšak i když jsme mnohdy i každodenně ve styku s vietnamskou populací, velká část z české populace s ní udržuje pouze styky na formální úrovni a vlastně o ní všeobecně víme dosti málo, protože se vyznačuje velkou mírou uzavřenosti a semknutými rodinnými vazbami. Martina Cichá (2001, s. 74 In: Barešová), která zkoumala integraci Vietnamců v ČR a především postoje většinové společnosti vůči menšinám, říká, že jsou velmi spjati s lokální komunitou a naopak mají málo těsný vztah s většinovou společností.

Možné nepochopení na obou stranách může spočívat ve velké kulturní odlišnosti. Musíme si uvědomit, že Vietnam má úplně jiné historické a kulturní kořeny, než jsou ty naše evropské, české. Pro představu, naše hlavní město Praha je od hlavního města Vietnamu vzdálené přes 12 500 km, už jen tento ukazatel nám může určit, že kultury, tradice, zvyky se budou velmi lišit.

Sčítání lidu v roce 2011 tradičně zahrnovalo také zjišťování národností v České republice. Uvedení tohoto údaje je čistě svobodnou volbou daného jedince. Je otázkou deklaratorní, to znamená, že se zjišťuje výlučně dotazem u respondenta, tedy záleží na každém jedinci, co zvolí, a tato volba nebude později ověřována či napadána. Vietnamskou národnost ve výše zmíněném roce uvedlo téměř 30 000 jedinců, (číslo je poměrně velké, protože se zde počítali nejen občané ČR ale také Vietnamci s trvalým pobytem či povolený přechodný pobyt). Ze statistik také vyplynulo, že se vietnamská menšina koncentruje především ve městech nad 10 000 obyvatel.

Uznání se vietnamské menšině dostalo v roce 2013, kdy ji dne 3. července Nečasova vláda uznala za oficiální národnostní menšinu a nabyla tak řadu výhod, které se vztahují k zákonu č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně

některých zákonů. Jedná se např. o právo sdružovat se v politických hnutích, právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku a před soudy, právo se vzdělávat ve svém jazyce atd. Vietnamská menšina slavila konečně úspěch a získala větší vliv a lepší pozici v České republice.

3.1 Historie Vietnamců u nás

První Vietnamce u nás zaznamenáváme od 50. let 20. století, dochází tak na základě navázání diplomatických vztahů mezi ČSR a VDR, jedná se o pomoc Československa válkou postiženému Vietnamu trpící hospodářskou krizí, nedostačující zdravotní péčí a krizí vzdělání. Vzdělání je ve Vietnamu velmi významnou hodnotou, proto mnoho jedinců využívá příležitost studia v zahraničí v ČSR a zpřístupňuje jim své školství (Šišková, 2001, s. 103). Přijíždějí sem zejména žáci odborných průmyslových škol a studenti vysokých škol. Tito jedinci měli povinný jednorozční kurz českého jazyka, byli pod přísným dohledem vietnamské ambasády, při špatném prospěchu či jiném prohřešku byli nuceni se vrátit zpět do Vietnamu (Martínková, 2006, s. 12 cit. podle Ičo, 2010, s. 12 In: Barešová). Zde můžeme vidět začátky snaživosti vietnamských žáků a studentů na českých školách a jejich zvýšenou pozornost na dosažení úspěchů ve vzdělání,

Naše pomoc se zaměřila také na oblast tovární výroby, dopravy, zemědělství, na obnovení těžby nerostů, zkvalitnění zdravotnictví a angažovala se v podobě finanční a technické podpory a v podobě školení zaměstnanců (Ičo, 2010, s. 10–11, In: Barešová).

Od 60. let do 80. let na základě již řady vytvořených mezivládních dohod, jež podporují rozvoj Vietnamu, přijíždí do Československa studovat mladí učni. Ti prochází šestiměsíčním kurzem českého jazyka (všimněte si půlročního snížení), později však pouze tříměsíčním. Po kurzu nastupují do čtyřletého učňovského oboru, kde studují s českými žáky, potom prochází tříletou praxí v československých podnicích opět s českými kolegy. Lze tedy hovořit, že tato generace Vietnamců se jazykově integrovala velmi dobře.

Od počátku 80. let, po příjezdu hostujících dělníků, se průměrný počet Vietnamců odhaduje na 30 000 lidí. Tito hostující dělníci absolvovali pouze měsíční kurz češtiny

a rozuměli pouze základním českým termínům související s jejich oborem.⁸ Byli zde oficiálně pouze na tři roky. (Vasiljev, 2010, s. 23 In: Barešová)

Etnolog Stanislav Brouček hovoří v dokumentu *Vietnamská ohlédnutí* (2003), že vrchol emigrace z Vietnamu do Československa byl v 1. polovině 80. let, dochází v ní k pravidelným přílivům studentů, učňů, stážistů a pracujících do jednotlivých průmyslových odvětví, které byly spíše neoblíbenými pro českou populaci. Na druhou stranu to byla šance poslat domů rodině různé přístroje, kterých se ve Vietnamu příliš nedostávalo. V druhé polovině 80. let se emigrace do Československa stává prestižní záležitostí, a z konkrétní rozvojové pomoci se stává často konkrétní pomoc rodinám, dokonce se často hovoří v tomto směru o lobbingu.

Československo se po roce 1989 stavělo k Vietnamu poměrně chladně, ale později stejně částečně vztahy a podporu znovu obnovilo. Týká se to zejména rozvojové spolupráce, která pokračuje v utlumeném rozsahu i v současnosti (Velvyslanectví České republiky v Hanoi).

Kolem poloviny 90. let dochází k dalšímu přílivu vietnamských občanů za svými rodinnými příslušníky v rámci slučování rodin. Tehdy se začínají u nás rodit první vietnamské děti, základ pro druhou generaci, která již počala chodit do českých mateřských a posléze základních škol. Dle vývojové psychologie se dítě v předškolním a raně školním věku učí jazyky poměrně snadno, to byl tedy předpoklad pro úspěšnou integraci v interaktivní dimenzi (viz kapitola 2.2).

3.2 Integrace vietnamské menšiny v ČR

Před rokem 1989 málokdo počítal s trvalým usazováním vietnamské menšiny na území Československa. V 90. letech se lokální vietnamské komunity formovaly ve třech úrovních. První skupinu tvořili Vietnamci, kteří byli na určitém daném místě již před rokem 1989, a pak ve stejném městě, v obci, pokračovali s obchodními aktivitami. Do této úrovně však spadalo pouze 10 % – 15 % všech Vietnamců u nás. Do další

⁸ Srovnejme s délkou studia českého jazyka ostatních příchozích

skupiny bychom mohli zařadit Vietnamce, kteří se do konkrétního města sestěhovali z různých míst ČR nebo Slovenska. Ti už byli početnější, bylo jich kolem 20 % – 30 %. Největší skupinu pak utvořili ti, kteří se do České republiky přestěhovali po roce 1989 přímo z Vietnamu. Odhaduje se, že jich bylo 75 % z celkového počtu. Řada Vietnamců vnímají pobyt v ČR jako provizorní a chtějí se po našetření určitých financí vrátit zpět do Vietnamu, aby zde zabezpečili své rodiny. (Brouček 2003 cit. podle Cichá, 2010, s. 73 In: Barešová)

Tradičním místem seskupování vietnamské komunity jsou velkoobchodní či maloobchodní tržnice. Zde je poněkud obtížná integrace do ČR. Často se spokojí se slovníkem, který souvisí s jejich obchodními činnostmi, takže jsou jejich kontakty s většinovou společností omezené. Navíc mají často pracovní nasazení tak silné, že na další rozvíjení českého jazyka prostě není čas.

Pro generaci, která se v ČR již narodila, je situace poměrně odlišná. S českým jazykem problém nemají, často pomáhají svým rodičům s překladem různých dokumentů (Trbořla, 2009, s. 179). Také se plně integrují do většinové společnosti a udržují s ní řadu neformálních styků. Často bývají označovány jako banánové děti, na povrchu žlutí, uvnitř bílý. Tedy přivykli k českému prostředí, a k Vietnamu nemají zcela ujasněný vztah. O tomto fenoménu poměrně zdařile vypráví dokument *Banánové děti*.

Vietnamská rodina je i v 21. století brána jako velmi důležitý prvek, s tradičními funkcemi, v níž se nachází zdroj pomoci, pochopení a důvěry.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÉ POJETÍ A DESIGN VÝZKUMU

Sociální integrace je v dnešní době velmi skloňovaný pojem. Z mnoha stran slyšíme hlasy o potřebě vytvoření příznivých podmínek a vstřícného prostředí, které povede k začlenění všech menšin do společnosti. I my v tom vidíme celosvětovou nutnost, proto jsme se rozhodli sociální integraci zkoumat, a to u nás, v České republice. Vybrali jsme si menšinu vietnamskou, která u nás má už určitou historii. Vietnamská komunita se nám jeví jako pořád poněkud uzavřená, bylo by vhodné a zajímavé zjistit, jak je na tom právě ona v začlenění se do většinové společnosti. Jako metodu sběru dat jsme zvolili dotazníkové šetření. Při jeho sestavování vycházíme z teoretického vymezení sociální integrace od Bosswicka a Heckmanna (2005), který ji dělí na určité oblasti života, tzv. dimenze: na strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační.

Necháváme se inspirovat především rozsáhlým výzkumem Trboly, Rakoczyové a Hofírka (2006), kteří se zaměřili na přistěhovalce z českých velkoměst – z Prahy, z Brna a z Plzně. Pro svůj výzkum zvolili kvalitativní analýzu, metodu rozhovoru. Realizátoři výzkumu zjistili, že vietnamská menšina není homogenní skupinou, je bohatě vnitřně strukturovaná, vzdělanostně, třídně, věkově, na základě pobytového statusu, délky pobytu či rozdílných migračních strategií, míra integrace je značně diverzifikovaná.

Také byly realizovány výzkumy na konkrétní oblast integrace – za zmínku stojí například výzkum Kocourka (2006), který ve spolupráci s knihovnami zjišťuje obecnou informovanost a schopnost příslušníků vietnamské menšiny orientovat se v českém prostředí.

Martina Cichá (2010) zkoumá jejich jazykové schopnosti a vztahy s majoritní společností. Obecně postoje k cizincům zkoumá každoročně Centrum pro výzkum veřejného mínění. Výzkumů je v této problematice více, často však jsou zaměřeny pouze na určitou oblast začleňování, rozhodli jsme se tedy na danou problematiku podívat celistvým, komplexním pohledem, jenž může přispět něčím novým k tématu sociální integrace menšin v České republice.

4.1 Výzkumný problém, hlavní a dílčí cíle, výzkumné otázky

Výzkumný problém: Jaká je integrace vietnamské menšiny do České republiky?

Hlavní cíl: Zjistit míru integrace vietnamské menšiny v České republice.

Dílčí výzkumné cíle jsme si zvolili na základě vymezení sociální integrace podle Bosswicka a Heckmanna na dimenze: strukturální, kulturní, interaktivní, identifikační (blíže vymezeno viz 2.2 kapitola bakalářské práce).

Strukturální dimenze – jedná se o velmi důležitou dimenzi, důraz je v ní kladen především na účast na trhu práce, a s tím související získání ekonomické nezávislosti a důstojného bydlení. Také na rovný přístup a spoluúčast respondentů na mechanismech a institucích, které jsou v dané zemi klíčové, proto zjišťujeme preferenci konkrétního jazyka v institucích, zda mají při komunikaci s nimi určité obtíže či ji zvládají bezproblémově. Strukturální dimenze je sama o sobě komplexní celek a není v našich silách ji obsáhnout do celé šíře, zaměřujeme se tedy na tyto oblasti:

Výzkumné cíle:

1. Zjistit, jaké zaměstnání příslušníků vietnamské menšiny vykazuje největší četnost.
2. Zjistit, zda si záležitosti na úřadech vyřizují sami a jaký jazyk preferují při styku s úřady.

Kulturní dimenze má charakter kognitivní socializace do většinové společnosti, nabývání znalostí, kompetencí, které umožňují porozumět typickým situacím ve společnosti. Důležitou složkou v této dimenzi je osvojování si jazyka dané majoritní společnosti, ve které jedinec žije. Orientovat se v dané společnosti, vědět kde získat informace důležité pro pobyt, znalost českých poměrů, sociální politiky ČR, aktuální legislativy, která se ho týká atd., je jedním ze znaků úspěšné integrace v kulturní dimenzi. Důležitá je však jejich dostupnost, zaměřili jsme se tedy na to, zdali se respondentům zdají tyto informace ve vietnamském jazyce dostupné. Další zajímavou složkou je způsob, jak respondenti tráví svůj volný čas.

Výzkumné cíle:

3. Zjistit, zda příslušníci vietnamské menšiny prohlubují znalosti českého jazyka, a jakým způsobem.
4. Zjistit, zdali informace ve vietnamském jazyce jsou dostatečně přístupné.
5. Zjistit, jakým způsobem příslušníci vietnamské menšiny tráví svůj volný čas.

Interaktivní dimenze se projevuje v komunikaci s většinovou společností, v jeho charakteru, komunikace samozřejmě souvisí s mírou jejich jazykových schopností. V dnešní době můžeme rozlišit rozdílný přístup vietnamských přistěhovalců a druhé generace dětí, která se tu již narodila a má v této dimenzi menší nesnáze.

Výzkumný cíl:

6. Zjistit, jaké jsou způsoby navazování sociálních kontaktů s majoritou (uzavřenost či utváření bezproblémových vazeb).

Identifikační dimenze zahrnuje subjektivní pohled na působení respondentů v majoritní společnosti a ztotožnění se s určitými skupinami. Můžeme zde zahrnout i sociální vazby se svými blízkými ve Vietnamu a to, jaké strategie používají k udržení kontaktu s nimi.

Výzkumné cíle:

7. Zjistit, jaké je subjektivní zhodnocení respondentů jejich začlenění do prostředí ČR.
8. Zjistit, jaké jsou způsoby udržování kontaktu s rodinnými příslušníky a přáteli žijícími ve Vietnamu.

Výzkumné otázky

Jaké zaměstnání příslušníků vietnamské menšiny vykazuje největší četnost?

Vyřizují si příslušníci vietnamské menšiny záležitosti na úřadech sami? Jaký jazyk preferují při styku s úřady?

Jakým způsobem tráví svůj volný čas?

Jakým způsobem navazují sociální kontakty s majoritou?

Jak sami hodnotí své začlenění do prostředí ČR?

Jakým způsobem udržují kontakt s rodinnými příslušníky a přáteli žijícími ve Vietnamu?

4.2 Formulace hypotézy

V našem výzkumu budeme také zkoumat pravdivost hypotézy, což je vědecký předpoklad. Gavora (2000, s. 53) hovoří o požadavcích, známé jako zlatá pravidla hypotézy, která se musí dodržet, aby byla zjištěná data užitečná a mohlo se s nimi dále pracovat – hypotéza je tvrzení, které má charakter oznamovací věty, je to také vztah mezi dvěma proměnnými a musí ji být možno vždy empiricky ověřit. Proměnné, které v hypotéze vystupují, musí být měřitelné.

Věcná hypotéza: Mladší generace udržuje kamarádské vztahy s Čechy častěji než starší generace.

Tato hypotéza je vytvořena na základě logického předpokladu, který je vznesen v knize Sociální integrace přistěhovalců v České republice, v níž se píše, že příslušníci druhé generace Vietnamců nemají s češtinou problém, pokud procházejí českým školstvím. (Rakoczyová, Trbola, Hofírek, 2009, s. 182)

Také Vasiljev (s. 26, 2010 In: Barešová) se vyjadřuje velmi nadějně k perspektivě sžívání se příslušníků druhé generace vietnamské komunity s českou majoritní společností, tato integrace se mu jeví velmi slibná. Pomalu se dostává do podvědomí široké veřejnosti v souvislosti s druhou generací termín „banánové děti,“ což znamená určitou metaforu, že „žlutými“ jsou pouze na povrchu, ale uvnitř již mají zažitou kulturu českou. Mladou generaci jsme rozdělili do intervalu „16–26“, tedy respondenty, kteří jsou obecně ve studijním věku. Ještě mladší příslušníci vietnamské menšiny se výzkumu nezúčastnili. Starší generaci jsme vymezili jako starší 27 let.

4.3 Výzkumný soubor

Národnostní menšinu budeme zde vnímat dle definice J. Niessena (In: Hladík, 2001, s. 40) jako označení osob, které bydlí na území státu a mají k danému státu historické a pevné vazby, přičemž se zároveň vyznačují etnickými, rasovými, náboženskými nebo jazykovými rysy a přejí si je zachovat. Jedná se o obecnější pojetí, kde tedy příslušník národnostní

menšiny nemusí být občan ČR. Základním souborem jsou všichni příslušníci vietnamské menšiny v České republice. Výběrový soubor je záměrný.

Respondenty jsou tedy buď občané ČR hlásící se k vietnamské národnosti, nebo občané Vietnamu, kteří žijí na území ČR minimálně rok. Výzkumný soubor čítal 102 respondenty.

4.4 Metoda sběru dat

Výzkumné cíle jsou voleny na základě vymezení sociální integrace podle Bosswicka a Heckmanna na dimenze: strukturální – zde jsou data zaměřena na zjištění účasti trhu práce, preference určitého jazyka při komunikaci na úřadech, bydlení, kulturní dimenze – akcent na získávání informací, trávení volného času, interaktivní – jaké jsou sociální kontakty s majoritou a konečně identifikační – začlenění do ČR jako příslušník národnostní menšiny, existence udržování kontaktu se známými ve Vietnamu.

Data byla sesbírána pomocí dotazníkového šetření, které bylo v jazyce českém a také přeložené ve vietnamštině. Respondent bude mít svobodnou volbu vybrat si jazyk z těchto dvou možností. Překlada se ujala naše známá Phung Hoai Thanh. Dotazník čítal 25 položek.

Respondenty jsme kontaktovali buď osobně, většinou v jejich zaměstnání, ti byli prosbou o vyplnění trošku zaskočení a rozpačití, ale převážně ochotní a vstřícní se na výzkumu podílet, nebo také přes sociální síť Facebook, posílali každému jednotlivě dotazník s prosbou o vyplnění. Požádali jsme také Klub Hanoi, který se věnuje vietnamské kultuře a úspěšnému začlenění Vietnamců v ČR, o sdílení dotazníku. Sesbírat dostatečné množství respondentů nebylo tedy jednoduchou záležitostí, ale poměrně náročné. Návratnost byla daleko vyšší při osobním kontaktu – ze 70ti dotazníků se nám vrátilo 57, přes sociální síť jsme poslali 450 dotazníků, vrátilo se nám pouze 45.

5 INTERPRETACE VÝZKUMU

Našeho výzkumu se účastnilo 102 respondentů, příslušníků vietnamské menšiny. Dotazník byl distribuován zejména ve Zlínském a Olomouckém kraji osobním kontaktem, ale také přes sociální sítě do ostatních krajů. Vietnamský dotazník si vybralo 64 respondenti a český pouze 38.

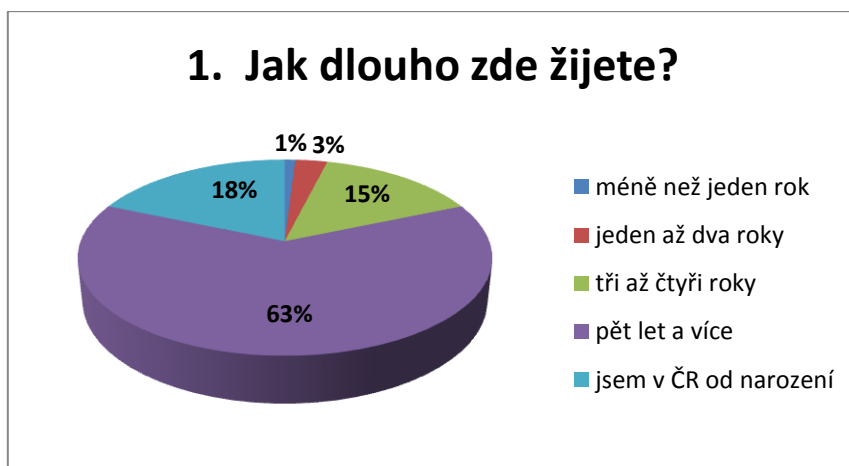
V samotné prezentaci výsledků bude vždy tabulka dané položky s absolutní a relativní četností, která je zaokrouhlená na tři desetinná čísla. Pro snadnou a rychlou přehlednost jsou čísla ještě uvedena v grafu, a to v procentech.

V sestaveném dotazníku se demografické údaje objevovaly až na závěr. Chráska (2007, s. 164) totiž říká, že je toto rozložení vhodnější než na začátku, z důvodu psychologických, aby např. nevznikly pochybnosti týkající se anonymity. Pro naši prezentaci výsledků a představu výběrového souboru je však vhodné si je představit již nyní:

V první otázce zaměřené na demografické údaje jsme se příslušníků vietnamské menšiny ptali, **jak dlouho zde (myslí se samozřejmě v ČR) žijí:**

	Absolutní četnost	Relativní četnost
méně než jeden rok	1	0,098
jeden až dva roky	3	0,029
tři až čtyři roky	15	0,147
pět a více let	64	0,627
jsem v ČR od narození	19	0,186

(Tab. č. 1 Délka pobytu)

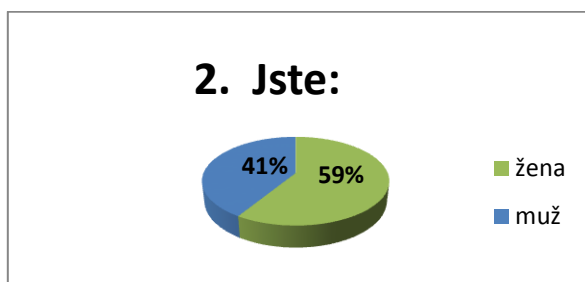
(Graf č. 1 Délka pobytu)

Z grafu 1 je patrné, že velká část, 63 % příslušníků vietnamské menšiny v České republice, žije poměrně dlouho, tedy 5 let a více. Dále pak 18 % označilo, že se v ČR narodili, to byli zejména (z logických důvodů) mladší respondenti. 15 % uvedlo, že zde žije tři až čtyři roky, a pouze 3 % označilo jeden až dva roky. 1 %, v našem případě jeden respondent, uvedl, že zde žije méně než rok. Z délky pobytu našeho výběrového souboru můžeme říct, že v České republice tito respondenti nejsou žádnými nováčky, což by mohlo napovídat, že jejich integrace do naší země by mohla být v mnoha ohledech úspěšná.

V další položce jsme se zajímali o **pohlaví**:

	Absolutní četnost	Relativní četnost
žena	60	0,588
muž	42	0,412

(Tab. č. 2 Pohlaví)

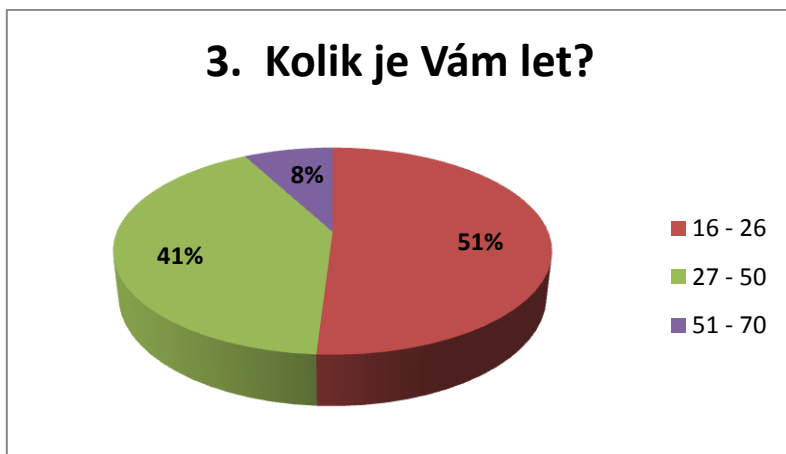
(Graf č. 2 Pohlaví)

60 respondentů, vyjádřeno procenty 59 %, bylo žen, a mužů o něco méně, 42 respondentů (41 %). Snažili jsme se alespoň o částečně rovnoměrné rozložení výzkumného vzorku u obou pohlaví.

Zajímalo nás také, jaký je **věk** našich respondentů:

	Absolutní četnost	Relativní četnost
16-26	52	0,51
27-50	42	0,412
51-70	8	0,078

(Tab. č. 3 Věk)

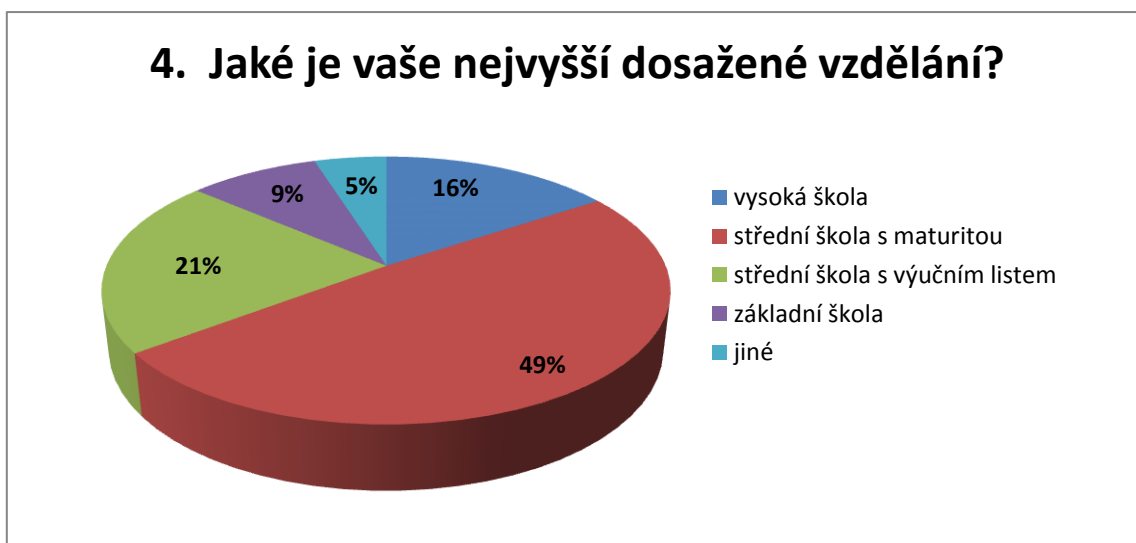
(Graf č. 3 Věk)

Více než polovina (51 %) je v mladém věku mezi šestnáctými a šestadvacátými lety. Českých dotazníků bylo navráceno 38, z toho 35 bylo vyplněno příslušníků vietnamské menšiny tohoto mladšího věku. Je to jistě dáno tím, že mladá generace prochází již českým školstvím a její jazykové kompetence českého jazyka jsou proto lepší. Dále nezanedbatelné procento – 41 %, je v tzv. produktivním věku a to mezi 27–50 lety. Nejméně je pak respondentů v intervalu 51–70 lety, a to 8 %.

V další otázce jsme se ptali na **nejvyšší dosažené vzdělání**:

	Absolutní četnost	Relativní četnost
vysoká škola	16	0,157
střední škola s maturitou	50	0,49
střední škola s výučním listem	22	0,216
základní škola	9	0,098
jiné	5	0,05

(Tab. č. 4 Nejvyšší dosažené vzdělání)

(Graf č. 4 Nejvyšší dosažené vzdělání)

V další otázce jsme se ptali na nejvyšší dosažené vzdělání. 49 % příslušníků vietnamské menšiny uvedlo jako nejvyšší dosažené vzdělání střední školu s maturitou, dále pak vybírali odpověď střední školu s maturitou – 21 %, potom s vysokoškolským vzděláním bylo 16 % respondentů, se základním vzděláním jen 9 %. Zajímavostí je, že 5 % uvedlo „jiné vzdělání“, tito respondenti si vybrali dotazník ve vietnamském jazyce, můžeme tedy předpokládat odlišnost vzdělávání v České republice a ve Vietnamu.

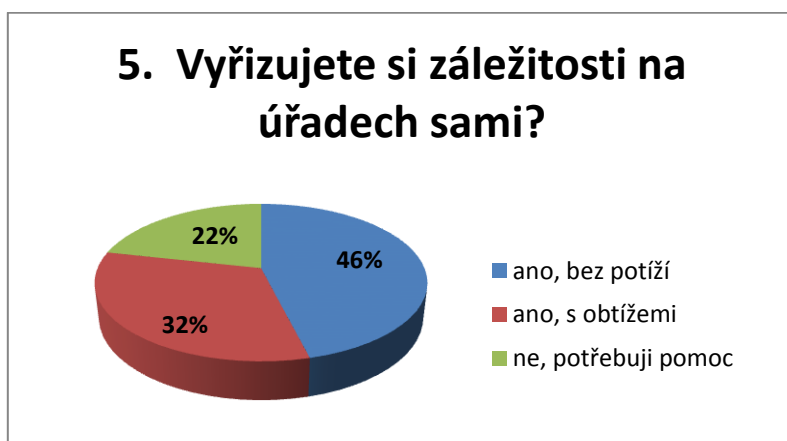
Tímto jsme vyčerpali položky, v níž jsme se ptali na demografické údaje. Nyní následují položky, které se týkají jednotlivých dimenzí sociální integrace. Některé otázky v určité dimenzi se samozřejmě mohly prolínat do jiných.

Položky týkající se strukturální dimenze:

Ve strukturální dimenzi je velmi důležité si umět vyřídit záležitosti na úřadech (např. nutná administrativa související s pobytem v České republice). Způsob komunikace s úřady jistě závisí na mnoha faktorech, například na orientaci v právním řádu, na délce pobytu a zejména na jazykových kompetencích daného jedince. Položka zjišťovala, jestli si příslušníci vietnamské menšiny **vyřizují záležitosti na úřadech sami**:

	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano, bez obtíží	47	0,461
ano, s obtížemi	33	0,324
ne, potřebuji pomoc	22	0,216

(Tab. č. 5 Vyřizování na úřadech)

(Graf č. 5 Vyřizování na úřadech)

Na otázku, jestli si příslušníci vietnamské menšiny vyřizují záležitosti na úřadech sami, odpovědělo pouze 46 %, že „ano, bez potíží“. 32 % uvedlo: „ano, s obtížemi.“ Responden-

ti, kteří takto odpověděli, se na úřadech dokážou domluvit, ale není to pro ně snadnou záležitostí, činí jim to určité úsilí a obtíže. 22 % respondentů má už s vyřizováním značnější problémy, záležitosti na úřadech si nevyřizují sami, potřebují pomoc. Doplněním či dokreslením naší položky může být zmíněný výzkum Trboly et al., v němž zjišťují, že nepostradatelným prostředníkem mezi úřady a příslušníky vietnamské menšiny slouží právě jejich děti, kteří se díky rozvinutým jazykovým kompetencím orientují často v této problematice lépe.

Shrneme-li to, více než polovina respondentů má problém komunikovat či vůbec vyřešit si své záležitosti na úřadech, což není příliš optimistické číslo, uvážíme-li, že naši respondenti převážně žijí v České republice již poměrně dlouho – 63 % respondentů více než pět let a 18 % je zde narozených.

Další položka v dotazníku přímo souvisela s první otázkou, a ptala se na to, jaký jazyk **při komunikaci na úřadech příslušníci vietnamské menšiny preferují:**

	Absolutní četnost	Relativní četnost
čeština	60	0,588
vietnamština	19	0,186
používám vietnamštinu, ale rozvíjím češtinu	21	0,206
jiný	2	0,020

(Tab. č. 6 Preferovaný jazyk na úřadech)

(Graf č. 6 Preferovaný jazyk na úřadech)

Na začátku musíme zdůraznit a připomenout, že Vietnamci byli uznáni za oficiální národnostní menšinu (k 3. červenci 2013), z tohoto statusu pramení řada výhod a práv. Upravuje je zákon č. 273/2001 Sb., který opravňuje národnostní menšiny užívat svého jazyka

v úředním styku a před soudy. Proto se nám může zdát, že užívání vietnamštiny na úřadech je vysoké. Češtinu jako preferovaný jazyk při styku s úřady uvedlo 59 % respondentů. Vietnamštinu uvedlo 19 %. 20 % respondentů používá vietnamštinu, ale snaží se o rozvíjení českého jazyka, tedy předpokládáme, že se v komunikaci střídá vietnamský i český jazyk. Dva respondenti uvedli, že používají jazyk jiný, jeden angličtinu, a druhý použil výraz, že se dorozumívá „rukama nohama“, což můžeme interpretovat tak, že respondent preferuje nonverbální komunikaci, jež může mít různé podoby, jako je mimika, gestika, kinetika aj., a často je velmi účinná, i když může vést k určitým omylům v interpretaci významů. Lze se tedy domnívat, že tuto strategii používají jako doplněk k jazyku i ostatní respondenti.

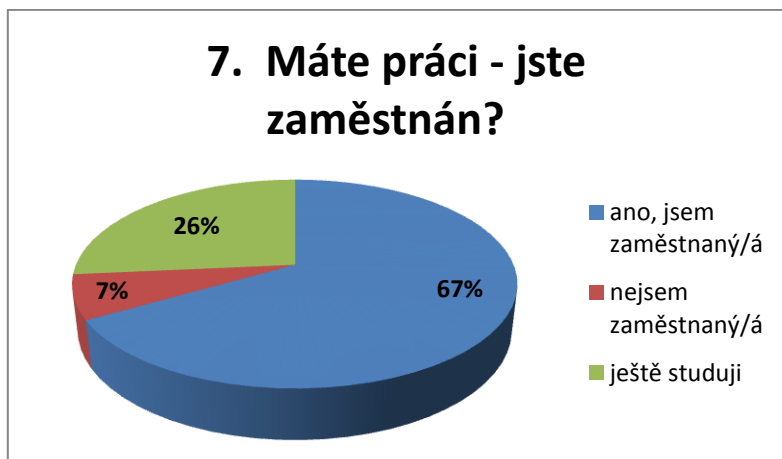
Shrneme-li tyto dvě položky, zjistili jsme, že komunikace na úřadech se jeví více než polovině respondentům jako obtížná, nemusí se vždy jednat pouze o jazykovou bariéru, ale Trbola et al. hovoří také o slabém povědomí českého právního řádu. Český jazyk preferuje 59 %, zbytek vietnamštinu či kombinaci převažující vietnamštiny a češtiny, ojediněle pak využívají i anglického jazyka.

Ve strukturální dimenzi je pozornost odborníků, ale i účastníků integračního procesu zaměřena především na začlenění na trh práce a k ekonomické soběstačnosti.

Ptali jsme se tedy našich respondentů na to, jestli **jsou zaměstnaní**:

	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano, jsem zaměstnaný/a	68	0,667
ne, nejsem zaměstnaný/á	7	0,069
ještě studuji	27	0,265

(Tab. č. 7 Zaměstnaní)

(Graf č. 7 Zaměstnání)

V obecném povědomí většinové společnosti jsou příslušníci vietnamské menšiny zapsáni jako velmi pracovití lidé s přísnou pracovní morálkou, proto nás tento graf příliš nezaskočí. 67 % příslušníků vietnamské menšiny je zaměstnaných, mají práci. Toto číslo by bylo mnohem vyšší, kdybychom v něm nezohledňovali studenty, kterých je 26 %. 7 % uvedlo, že zaměstnání nejsou.

Další položka souvisela s předcházející otázkou, ptali jsme se na to, **jaké je jejich zaměstnání**, pokud tedy na předcházející otázku odpověděli, že mají práci. Tato položka byla otevřená, mohli tedy napsat jakékoliv zaměstnání a nemuseli se omezovat.

Překvapilo nás jakási nerozmanitost ve výčtu, jak se jednotlivá zaměstnání opakovala, zde je přehled nejčastějších:

	Absolutní četnost
prodavač (v textilnictví, obuvi, ve večerce, v zelinářství, v e-shopu)	28
podnikatel	17
kuchař	7
manikér	3

(Tab. č. 8 Přehled nejčastějších zaměstnání)

Nejčastěji tedy jsou zaměstnání jako prodavači, především v textilnictví a obuvi, které je často spojeno s prodejem drobné elektroniky, dále pak pracují ve „večerkách“, v zelinářství a jeden respondent uvedl, že prodává na internetu. Dále pak mají nezanedbatelné zastoupení podnikatelé, kteří často podnikají právě ve výše zmíněných odvětvích a zároveň v těchto obchodech i sami prodávají. Je tedy kvůli jazykové bariéře těžko určitelné, jestli pouze v daném obchodě prodávají nebo je to také předmět jejich podnikání. Poměrně čítnou skupinou jsou kuchaři, kteří pracují v různých řetězcích fast foodu nebo se specializují na exo-

tická asijská jídla, tato situace je podobná jako předcházející – řada příslušníků tyto podniky vlastní.

Respondenti uváděli také zaměstnání manikér/manikérka. Někteří respondenti v této položce vysvětlili svoji situaci: Např. tři studenti uvedli, že zároveň někde pracují, nezaměstnaní uváděli, že si práci hledají, ale že je obtížné si ji najít. Také jedna respondentka uvedla, že je na mateřské dovolené, ale má brigádu v obchodě s potravinami. Další zaměstnání už se objevovala pouze vždy jednou, byl to operátor v zákaznické podpoře, pojišťovací úředník, pracovník v prádelně a dělník.

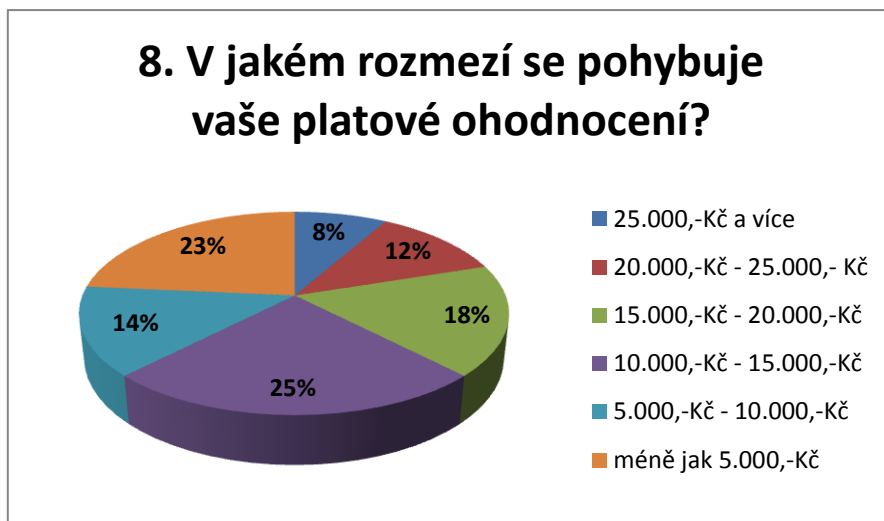
Obecně lze říci, že příslušníci vietnamské menšiny se převážně realizují v maloobchodním podnikání či prodeji textilu, obuvi, drobné elektroniky a potravinách. Často se orientují na služby v oblasti stravování, především na provoz tzv. rychlých občerstvení. Postupně se také rozšiřují salony krásy specializující se na úpravu nehtů.

Příslušníci vietnamské menšiny kladou velký důraz na participaci na trhu práce a i nezaměstnaní svoji situaci chtějí změnit a aktivně si hledají práci. Také studenti často už pracují, např. vypomáhají v rodinných podnicích.

Další položkou související se zaměstnáním je **výše platového ohodnocení**. Použili jsme z psychologických důvodů intervaly po 5 000,-Kč, otevřená položka by mohla u respondentů způsobit rozpaky a znejistit je, nemuseli by být potom ve své odpovědi upřímní. Na tuto položku odpovědělo 85 respondentů, kteří jsou výdělečně činní (včetně některých studentů).

	Absolutní četnost	Relativní četnost
25 000,- Kč a více	7	0,082
20 000,-Kč - 25 000,-Kč	10	0,117
15 000,-Kč - 20 000,-Kč	15	0,176
10 000,-Kč - 15 000,-Kč	21	0,247
5 000,- Kč - 10 000,-Kč	12	0,141
méně než 5 000,-Kč	20	0,235

(Tab. č. 9 Výše platového ohodnocení)

(Graf č. 8 Výše platového ohodnocení)

Výše platového ohodnocení je značně diverzifikovaná. Hojně je zastoupena nejmenší částka „méně než 5000,- Kč“, tu často označovali studenti, ale také prodavači (zřejmě na zkrácený úvazek na výpomoc v rodinných podnicích). V intervalu „5 000,-Kč – 10 000,-Kč“ se pohybuje 14 % respondentů.

Interval 10 000,- Kč – 15 000,-Kč se objevoval nejčastěji. Výše zmíněné intervaly (5 000,-Kč – 10 000,-Kč a 10 000,-Kč – 15 000,-Kč) často označovali prodavači v malých krámcích s textilem a drobnou elektronikou, ale také překvapivě se zde objevilo pár podnikatelů (ale pouze ojedinele). 15 000,-Kč – 20 000,- Kč zvolilo 18 %, dále pak 20 000,-Kč – 25 000,- Kč už pouze 12 % a nejméně se vyskytovala nejvyšší hodnota, 25 000,-Kč a více.

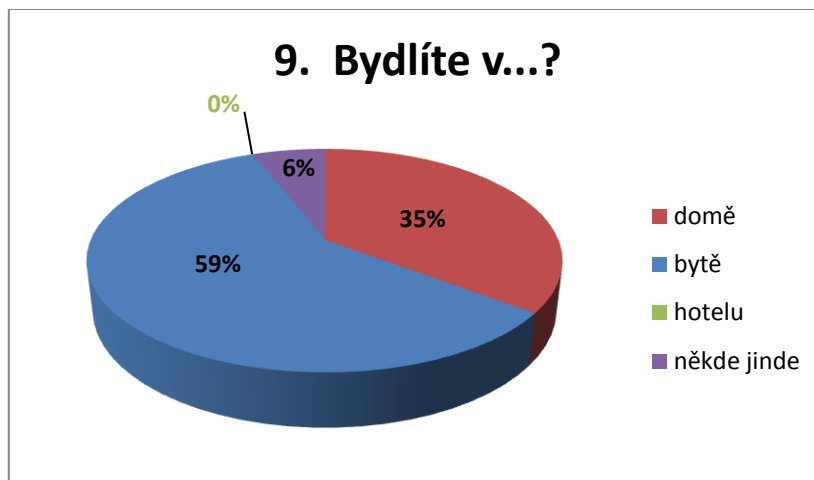
Z grafu č. 8 plyne, že nelze jednoznačně říci, do jakého platového intervalu respondenti nejčastěji spadají, nelze ani říct, že jejich platy jsou obecně nízké nebo vysoké, jak často podobné názory můžeme slyšet u široké veřejnosti. Musíme však přihlídnout k limitům našeho výzkumu – k malému počtu respondentů, nereprezentuje všechna zaměstnání ty-

pická pro příslušníky vietnamské menšiny, která mohou být mnohdy platově podhodnocena.⁹

Následující dvě otázky byly položeny převážně pro zajímavost. Ptali jsme se, **kde respondenti bydlí**:

	Absolutní četnost	Relativní četnost
v domě	36	0,353
v bytě	60	0,588
v hotelu	0	0
někde jinde	6	0,058

(Tab. č. 10 Bydlení)

(Graf č. 9 Bydlení)

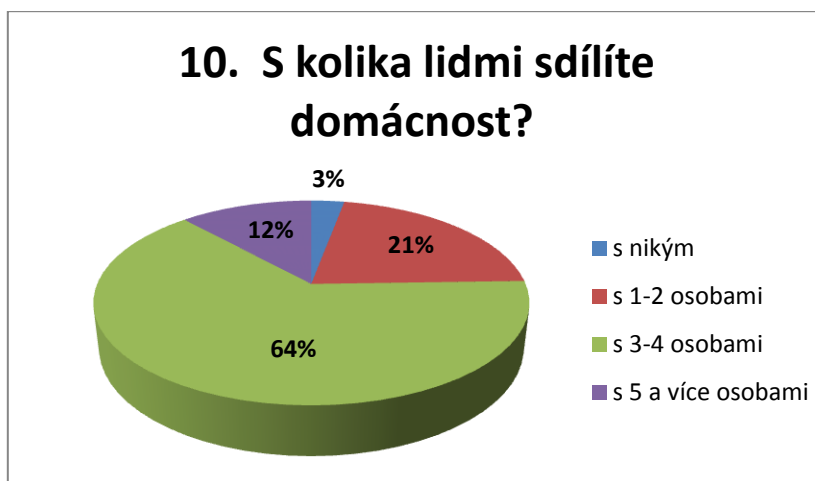
V domě bydlí 35 % respondentů. V bytě nadpoloviční většina 59 %, 6 % vybralo možnost „bydlí někde jinde“, ubytovnu. Hotel však nevyužívá ani jeden příslušník vietnamské menšiny z našeho výzkumu.

S bydlením souvisela i další otázka, ve které jsme se ptali na to, **s kolika lidmi respondent sdílí domácnost**:

⁹ Trbola a Rakoczyová hovoří o agenturních zaměstnancích, jejichž platy jsou podhodnocené a pracovní doba nepřiměřeně vysoká.

	Absolutní četnost	Relativní četnost
s nikým	3	0,029
1-2 osobami	22	0,216
3-4 osobami	65	0,637
5 a více osob	12	0,118

(Tab. č. 11 Sdílení domácnosti)

(Graf č. 10 Sdílení domácnosti)

V odpovědích jasně převažuje sdílení domácnosti se třemi nebo čtyřmi osobami, což můžeme brát jako už poměrně četnou domácnost. Příslušníci vietnamské menšiny tradičně kladou velký důraz na rodinnou pospolitost. Zato však sdílení domácnosti s pěti a více osobami je už méně obvyklé (12 %). S jednou nebo se dvěma osobami domácnost sdílí 21 % respondentů a sami bydlí pouze 3 %. Nejenom rodina může v tomto seskupení hrát roli, ale také nesmíme zapomenout na ekonomické faktory. To byla poslední položka v dimenzi strukturální.

V rámci této dimenze je v České republice akcentována zejména na trh práce a podpora jejich ekonomické soběstačnosti (Trbola, Rakoczyová, Hofírek, 2009, s. 29). V tomto smyslu můžeme konstatovat, že v této oblasti nemají výrazných problémů, a ti, kteří jsou nezaměstnaní, aktivně svoji situaci řeší. Zaměstnaní, která respondenti uváděli, se často opakovala, nejčetnějšími byli prodavači, podnikatelé a kuchaři. Jejich platové ohodnocení bylo značně diverzifikované.

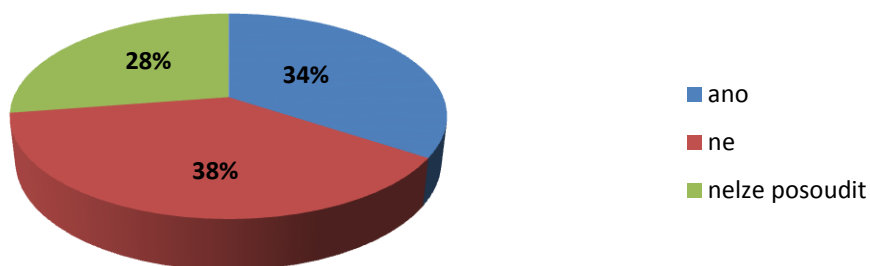
Položky týkající se kulturní dimenze:

Klíčovou kompetencí pro úspěšnou integraci v této dimenzi, je získat aktuální informace o životě ve společnosti, zeptali jsme se tedy respondentů, příslušníků vietnamské menšiny, jestli si myslí, že jsou **aktuální informace o životě ve společnosti dostatečně přístupné?** (Např.: praktické informace o tom, kde a jak je možné vyřizovat úřední záležitosti, o právech a povinnostech, o aktuálním společenském dění...)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano	35	0,343
ne	39	0,382
nelze posoudit	28	0,275

(Tab. č. 12 Přístupnost aktuálních informací ve vietnamském jazyce)

11. Myslíte si, že jsou aktuální informace o životě ve společnosti ve vietnamském jazyce dostatečně přístupné?

(Graf č. 11 Přístupnost aktuálních informací ve vietnamském jazyce)

Orientovat se ve společnosti, umět získat informace o společnosti je velmi důležité pro úspěšné začlenění v kulturní dimenzi. Na výše zmíněnou otázku jsme nedostali jednoznačné odpovědi. Největší podíl, 38 % respondentů se přiklání k názoru, že nejsou tyto informace o životě ve společnosti dostupné. Je zajímavé, že takto často odpovídali mladí lidé, kteří si vybrali českou verzi dotazníku. V podobném zastoupení, jen o 4 % méně, tedy 34 %, obdržela opačná odpověď respondentů, kteří si myslí, že informace ve vietnamském jazyce dostatečně přístupné jsou. 28% příslušníků vietnamské menšiny nechtělo vyjádřit svůj názor, a označilo možnost třetí, „nelze posoudit“. Respondenti tuto možnost mohli

označit z více důvodů, např. to mohla být neznalost či neorientování se v možnostech, co život v dané společnosti nabízí. Zdrojem informací pro ně může být především rodina a přátelé.

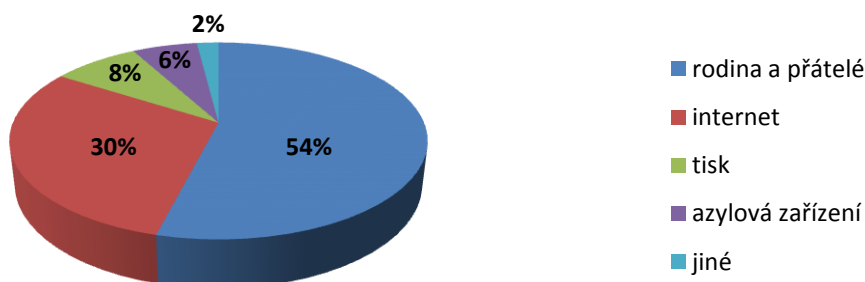
Kocourek (2006, s. 234), který realizoval ve spolupráci s knihovnami anketu o informovanosti Vietnamců v ČR, uvádí, že jednou z bariér získávání informací je nedostatek kvalitních a obsažných zdrojů o Česku ve vietnamském jazyce.

Další otázka také souvisí s orientací ve společnosti a získávání informací, ale již při příjezdu v České republice a v začátcích pobytu, ptali jsme se **respondentů, kteří se přistěhovali do naší země, co pomohlo rozšířit jejich informovanost a orientaci o možnostech a příležitostech v začátcích jejich pobytu**, respondenti zde mohli uvést více možností:

	Absolutní četnost	Relativní četnost
rodina a přátelé	54	0,54
internet	30	0,30
tisk	8	0,08
azylová zařízení	6	0,06
jiné	2	0,02

(Tab. č. 13 Zdroj pomoci v začátcích pobytu)

12. Pokud jste se přistěhoval/a do ČR, co pomohlo rozšířit vaši informovanost a orientaci o možnostech a příležitostech v začátcích vašeho pobytu?

(Graf č. 12 Zdroj pomoci v začátcích pobytu)

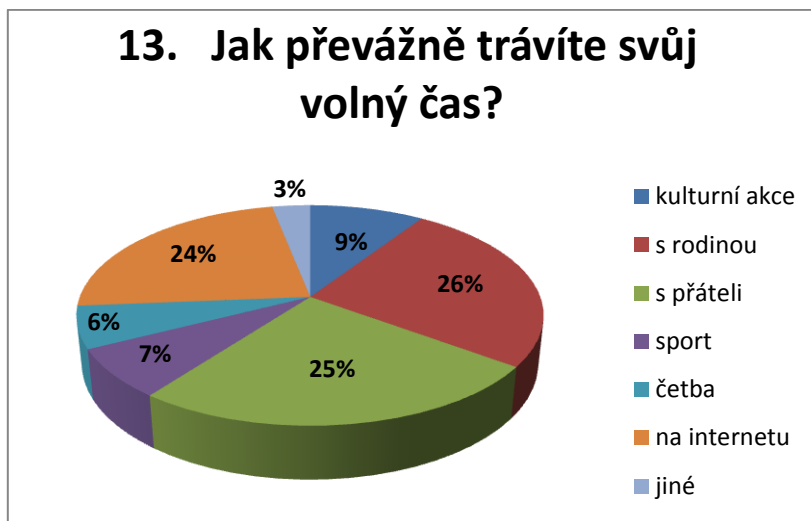
Jako zdroj informací příslušníci vietnamské menšiny v dotazníkovém šetření nejčastěji uváděli rodinu a přátele (54 %), dále 30 % označilo internet, který je významným a rychlým zdrojem informací, ty informace, které jsou pro ně v cizím jazyce, se dají přes on-line slovníky či překladače přeložit do vietnamského, ale může zde dojít ke změně významů a překlady nebývají příliš relevantní.

Pouhých 8 % respondentů uvedlo jako zdroj tisk, což nás tak malé číslo poměrně překvapuje. 6 % respondentů uvedlo, že využilo pomoci azylových zařízení a 2 % vybrala „jiné“, kde můžeme citovat odpovědi respondentů: „Nejvíce mi pomohla škola, rodiče byli moc zaneprázdnění prací, a přátelé jsem získal až na škole, „vzdělávání na firemní příprava“.

Další otázka, která nás zajímala v souvislosti s kulturní dimenzí, byla, **jak respondenti tráví svůj volný čas?** Dále bylo nutné definovat volný čas, aby nedocházelo k omylům, co to vlastně je. Zvolili jsme jednoduché vymezení: Volný čas je doba, která nám zbývá po splnění povinností. Svě činnosti si můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám radost a uspokojení. V této položce mohli příslušníci vietnamské menšiny označit více možností:

	Absolutní četnost	Relativní četnost
kulturní akce	18	0,093
s rodinou	50	0,258
s přáteli	49	0,253
sport	14	0,072
četba	12	0,062
na internetu	46	0,237
jiné	5	0,026

(Tab. č. 14 Volný čas)

(Graf č. 13 Volný čas)

Nejvíce příslušníci vietnamské menšiny označovali možnost „s rodinou“ (26 %), a o pouhé 1 % méně s přáteli. Rodinná soudržnost a široká síť přátel je pro příslušníky vietnamské menšiny typická. Volný čas tedy tráví nejvíce ve společnosti někoho blízkého. Dále jako třetí možnost uváděli respondenti internet, což nás v dnešní době nemusí příliš překvapit. Návštěvu kulturních akcí preferuje 9 % respondentů. Co nás už může zarazit je to, že sportu se věnuje pouze 7 %, to je z našeho pohledu velmi malé číslo s ohledem na to, že ve sportu jazykové kompetence nejsou až tak prioritní. Podobně špatně na tom dopadla četba. Tou se ve svém volném čase zabývá pouze 6 % příslušníků vietnamské menšiny z našeho dotazníkového šetření. Zde může hrát velkou roli jazyková bariéra či nedostupnost publikací ve vietnamském jazyce. V možnosti „jiné“ se objevilo hraní počítačových her a dvakrát nakupování.

Doplněním našeho výzkumu může být již výše zmíněná anketa Kocourka (2006, s. 234), v níž se zjistilo, že 67 % vietnamských respondentů nikdy nebylo v knihovně, pouhých 11 % knihovnu navštívilo jen jednou. Ostatní navštívili knihovnu dvakrát či vícekrát. Knihovnu také navštěvuje mladá generace častěji než starší, má větší povědomí o nabízených službách, uvítala by větší fond vietnamských knih. Musíme však brát v potaz, že anketa byla realizována v roce 2005 se 70ti respondenty. Ale jako dokreslení naší situace nám to jistě pomůže.

V oblasti volného času tedy nejvíce dávají přednost rodině a přátelům.

Další otázka souvisí s trávením volného času, ptali jsme se, jaké **navštěvují kulturní akce v okolí (popřípadě jestli nenavštěvují žádné)**. Respondenti mohli označit více odpovědí:

	Absolutní četnost	Relativní četnost
divadlo	16	0,117
kino	41	0,299
hudební akce	16	0,117
festivally	37	0,270
nenavštěvuji žádné akce	22	0,161
jiné	5	0,037

(Tab. č. 15 Návštěva kulturních akcí v okolí)

(Graf č. 14 Návštěva kulturních akcí v okolí)

Zde, tak jako v předcházející otázce, je patrná rozrůzněnost odpovědí. Nejvíce procent obdržela návštěva v kině – 30 %. Dále pak v těsném závěsu, 27 % respondentů vybralo možnost festivaly. Ve Vietnamu jsou hojně populární a tyto zvyky a tradice jsou přenášeny do České republiky. Je to příležitost k setkání s rodinou a s přáteli. 16 % uvedlo, že „žádné akce nenavštěvuji“ – jeden z hlavních důvodů označení této možnosti by mohl být nedostatek času z důvodu velkého pracovního nasazení. Mezi jinými se objevoval dvakrát Multi-etnický festival, což bychom mohli zařadit do možnosti festivaly, také jednou výlet do Lednice, chození do klubu a výstavy.

Toto byla poslední položka z kulturní dimenze. Zjistili jsme, že panuje určitá nejednotnost ohledně dostupnosti informací ve vietnamském jazyce, a jen pouze třetina z našich respondentů si myslí, že dostupné jsou. To se nám jeví jako velmi malé číslo.

Rodina a přátelé jsou pro příslušníky vietnamské menšiny velmi důležití – působí jako zdroj pomoci a rad při příjezdu do České republiky, také s ní tráví svůj volný čas.

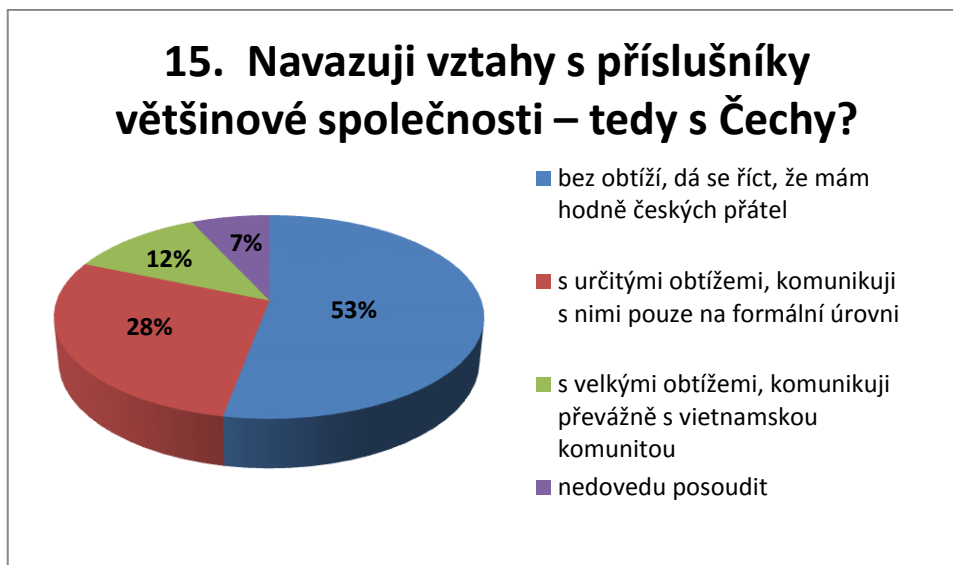
Položky týkající se interaktivní dimenze:

V této dimenzi se integrace projevuje zejména v navazování kontaktu se členy hostitelské země, v jejich charakteru, kvalitě a četnosti. Důležité je také tzv. budování sociálního kapitálu, tedy zdroje které může jedinec zmobilizovat pro svoji potřebu (de Palo, Faini, Venturiny, 2007 cit. podle Trbola, Rakoczyová, Hofírek, 2009, s. 32).

Ptali jsme se tedy **na navazování a v zásadě i na udržování přátelství s příslušníky většinové společnosti:**

	Absolutní četnost	Relativní četnost
bez obtíží, dá se říct, že mám hodně českých přátel	54	0,529
s určitými obtížemi, komunikuji s nimi pouze na formální úrovni, tedy jen když musím (např. v práci atd.)	29	0,284
s velkými obtížemi, komunikuji převážně s vietnamskou komunitou	12	0,118
nedovedu posoudit	7	0,069

(Tab. č. 16 Navazování a udržování vztahů s většinovou společností)

(Graf č. 15 Navazování a udržování vztahů s většinovou společností)

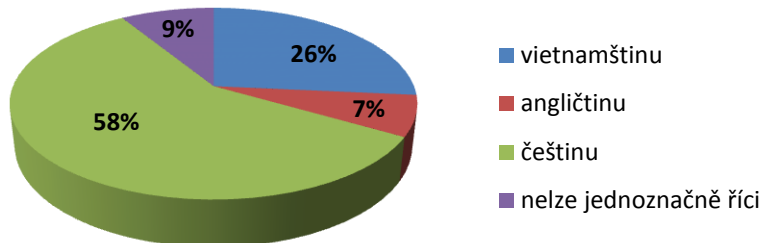
Více jak polovina respondentů uvedla, že s navazováním přátelství nemá problémy, má hodně českých přátel. 28 % respondentů označilo „s určitými obtížemi, komunikuji s nimi pouze na formální úrovni, tedy jen když musím (např. v práci atd.)“ Vasiljev (2010, s. 22 In: Barešová) se vyjadřuje o této situaci a říká, že v navykklých komunikačních situacích, které nastávají v jejich práci, se příslušníci vietnamské menšiny dorozumívají dobře, ale komunikace na jiná témata a v jiném prostředí jim činí značné potíže. To je právě případ našich 28 %. Dále těch, kteří vyjádřili velké obtíže s navazováním vztahů a komunikují převážně pouze s vietnamskou komunitou, bylo již méně, 12 %. Tito respondenti se orientují převážně na vnitroskupinové vazby, čímž nerozvíjejí své jazykové kompetence a jejich integrace v interaktivní dimenzi je nízká. Obecně se dá říct, že se v této oblasti mají ještě co zdokonalovat, ale k rozvíjení jazyka často není čas a musí se tedy spokojit pouze s komunikací v práci, v níž se sice dorozumí, ale která nové znalosti nepřináší. Značné rozdíly můžeme zaznamenat mezi mladou a starší generací, v délce pobytu či v typu zaměstnání.

Další otázka zjišťovala, jaký **jazyk upřednostňují v běžném kontaktu s okolím:**

	Absolutní četnost	Relativní četnost
vietnamština	27	0,265
angličtinu	7	0,069
češtinu	59	0,578
nelze jednoznačně říct	9	0,088

(Tab. č. 17 Preference jazyka)

16. Jaký jazyk upřednostňujete v běžném kontaktu s okolím?

(Graf č. 16 Preference jazyka)

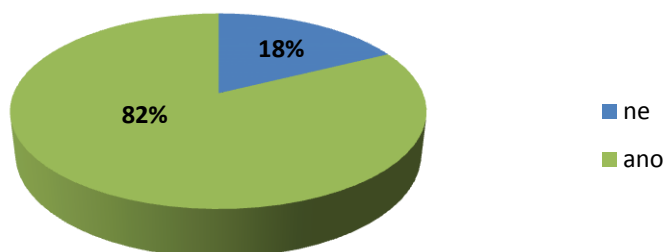
V běžném kontaktu s okolím zvítězilo u našich respondentů užívání českého jazyka, 58 % respondentů označilo češtinu, zde musíme být poněkud opatrní, protože množství z nich si zároveň vybralo dotazník ve vietnamském jazyce. 26 % vybralo možnost vietnamštinu. 7 % využívá světového jazyka angličtinu, 9 % označilo, že „nelze jednoznačně říci“, v běžném kontaktu jazyky střídá, nepreferuje pouze jeden jediný.

S preferencí jazyka souvisí také další otázka, v níž jsme se ptali, zda se **český jazyk snaží prohlubovat?**

	Absolutní četnost	Relativní četnost
ne	18	0,176
ano	84	0,824

(Tab. č. 18 Prohlubování českého jazyka)

17. Snažíte se prohlubovat znalosti českého jazyka?

(Graf č. 17 Prohlubování českého jazyka)

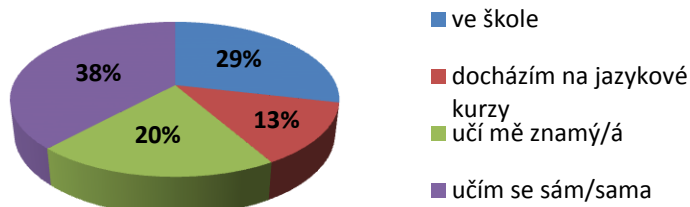
Tato čísla byla pro nás velmi potěšující, 82 % příslušníků vietnamské menšiny z našeho dotazníkového šetření odpovědělo, že se snaží prohlubovat znalosti českého jazyka.

Další otázka navazovala na předchozí, ptali jsme se těch, kteří odpověděli, že **češtinu prohlubují, na to, jakým způsobem takto činí:**

	Absolutní četnost	Relativní četnost
ve škole	24	0,286
docházím na jazykové kurzy	11	0,131
učí mě známý/á	17	0,202
učím se sám/sama	32	0,381

(Tab. č. 19 Způsoby prohlubování českého jazyka)

18. Pokud jste odpověděli na předchozí otázku ano, jakým způsobem svoji češtinu prohlubujete?

(Graf č. 18 Způsoby prohlubování českého jazyka)

Nejvíce respondentů – 38 %, označilo možnost „učím se sám/sama“ – můžeme pouze spekulovat, na kolik tato strategie může být účinná, uvážíme-li jejich časté pracovní nasazení. Dále respondenti, především mladší ročníky vybírali možnost vzdělávání ve škole. Navštěvování českých škol, zvláště pak od mateřské školy či v počátcích školní docházky, kdy si dítě ještě poměrně snadno osvojuje cizí jazyk, přispívá pozitivně nejenom k získávání jazykových kompetencí, navazování přátelství, ale slouží také k pochopení dané kultury. Dále 20 % uvedlo, že je učí nějaký jeho známý/á. Pouze 13 % vybralo možnost, že dochází na jazykové kurzy, opět to můžeme přičíst časové vytíženosti či nedostupnosti vhodných jazykových kurzů. V dnešní době potřeba znalosti českého jazyka může být motivována

také mj. získáním povolení k trvalému pobytu, od roku 2009 je totiž nutná znalost českého jazyka na úrovni A1.

Další otázka se věnovala problematice **konfliktů mezi našimi respondenty a příslušníky české národnosti:**

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	12	0,118
Ne	90	0,882

(Tab. č. 20 Existence konfliktů s příslušníky české národnosti)

(Graf č. 19 Existence konfliktů s příslušníky české národnosti)

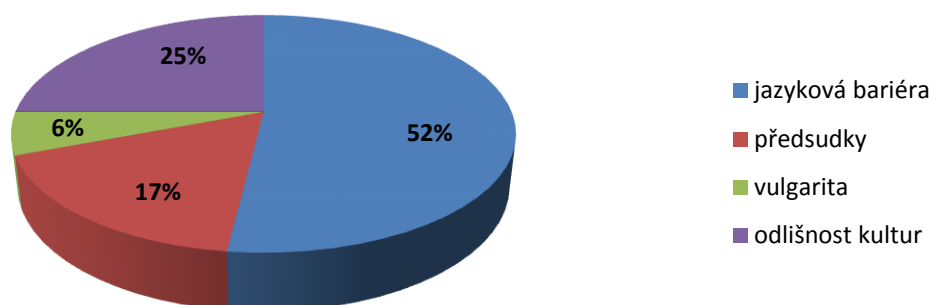
Graf č. 19 je velmi potěšující, 88 % respondentů uvedlo, že nemá časté konflikty s příslušníky české národnosti a pouze 12 % označilo opak, že časté konflikty má. Zjistili jsme, že mezi příslušníky vietnamské menšiny a české menšiny nejsou četné konflikty.

Další otázka měla přímou návaznost, ptali jsme se, pokud na předchozí otázku odpověděli respondenti souhlasně, **v čem tedy spatřují hlavní problém ze strany příslušníků české národnosti?**

	Absolutní četnost	Relativní četnost
jazyková bariéra	27	0,519
předsudky	9	0,173
vulgarita	3	0,058
odlišnost kultur	13	0,250

(Tab. č. 21 Hlavní problém ze strany příslušníků české národnosti)

20. Pokud jste na předchozí otázku odpověděli ano, v čem spatřujete hlavní problém ze strany příslušníků české národnosti?

(Graf č. 20 Hlavní problém ze strany příslušníků české národnosti)

Zajímavé bylo, že i když na předcházející otázku odpovědělo souhlasně pouze 12 %, k této položce se vyjádřilo 52 respondentů. Vysvětlujeme si to tak, že respondenti tyto jevy sice nepovažují za důvody konfliktů, ale i tak je hodnotí jako problémové. Za největší problém respondenti v interakci s příslušníky české národnosti považují právě jazykovou bariéru. Označilo ji 52 %. Další skutečností, která se jeví jako problémová, je odlišnost kultur, 28 % respondentů zvolilo tuto možnost. Česká kultura se v mnohém liší od vietnamské. Je to dáno více faktory, mezi nejhlavnější patří celková demografická vzdálenost mezi Českou republikou a Vietnamem, jazyková nepodobnost, odlišný historický vývoj, a z toho odlišné zvyky a tradice. Dále pak 17 % z celkového počtu 52 respondentů si myslí, že hlavním problémem jsou předsudky. V menší míře, tedy v 6 % odpovědí, volili možnost „vulgarita“.

Centrum pro výzkum veřejného mínění každý rok realizuje výzkumné šetření týkající se vztahu veřejnosti k národnostním skupinám, v roce 2013 zjistili, že většinová společnost pohlíží na příslušníky vietnamské menšiny spíše neutrálně, avšak mladí lidé k nim vyjadřují častěji antipatii.

To byla poslední položka z interaktivní dimenze. Řada respondentů má velké nedostatky ve znalosti českého jazyka, které jim brání rozvíjet vztahy s většinovou společností. Pozitivní však je, že většina z nich, každý dle svých možností, svoje jazykové kompetence prohlubuje, zejména samostudiem a ve škole. Respondenti českou společnost jako konfliktní

neshledávají, avšak jako problém se jim jeví především již zmíněná jazyková bariéra a kulturní odlišnost.

Otvíráme další oblast integrace, a tou je **identifikační dimenze**, ta zahrnuje procesy, které jsou spojeny se subjektivním vnímáním sounáležitosti k většinové společnosti, je úzce spojena s otázkou identity přistěhovalce a její proměny v návaznosti na emigraci a usazování se v dané společnosti (Trbola, Rakoczyová, Hofírek, 2009, s. 33–34).

Ptali jsme se na **sociální vazby ve Vietnamu – mají-li tam rodinu či přátele:**

	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano	96	0,941
ne	6	0,058

(Tab. č. 22 Sociální vazby ve Vietnamu)

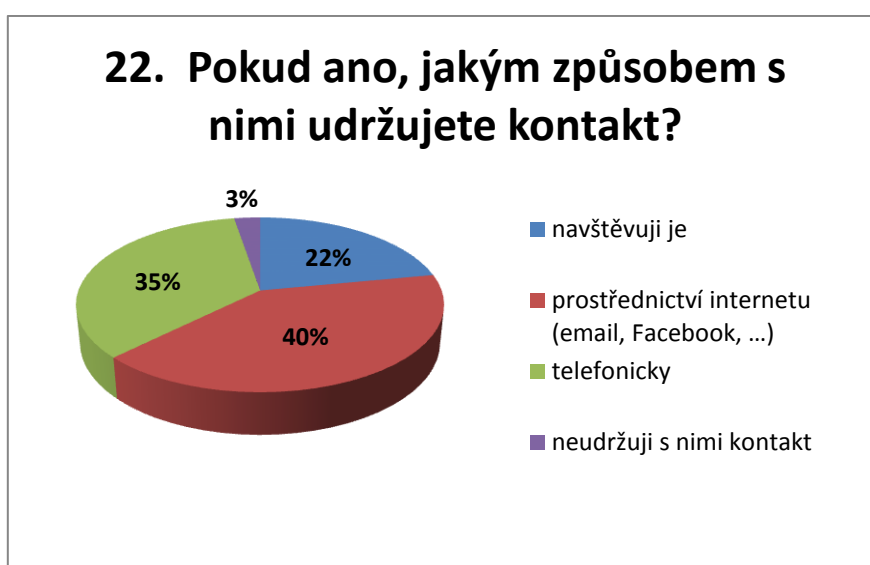
(Graf č. 21 Sociální vazby ve Vietnamu)

Na tuto otázku drtivá většina odpověděla kladně. Martina Cichá (2010, s. 73, In: Barešová) to osvětluje takto: „Vietnamci sem nemigrují proto, aby poznali nové kulturní prostředí či poznali něco nového. Přicházejí obětovat své dny za materiální zisk v blízké budoucnosti. Smysl svých ekonomických aktivit formulují do tří zásad: uživit na dobré úrovni rodinu, finančně zabezpečit děti a postarat se o rodiče, kteří jsou ve Vietnamu.“

Další otázka se týká sociální sítě ve Vietnamu, ptali jsme se na to, jakým způsobem s ní příslušníci vietnamské menšiny udržují kontakt? (Respondenti měli možnost vybrat více možností):

	Absolutní četnost	Relativní četnost
navštěvuji je	33	0,22
prostřednictvím internetu (email, Facebook, Skype..)	61	0,407
telefonicky	52	0,347
neudržují s nimi kontakt	4	0,027

(Tab. č. 23 Způsoby kontaktu s blízkými ve Vietnamu)

(Graf č. 22 Způsoby kontaktu s blízkými ve Vietnamu)

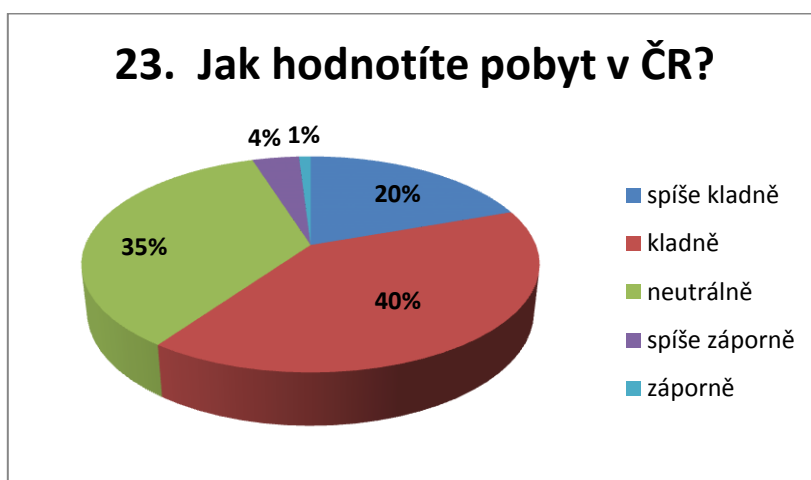
V moderním, technicky propojeném světě mohou být způsoby kontaktu s někým vzdáleným značně variabilní. Proto nás ani nepřekvapí nejčastější způsob kontaktu, internet. Nabízí nesčetné komunikační servery, sociální sítě, které umožňují zůstat se svými blízkými v kontaktu. Dále pak 35 % obdržela možnost „telefonicky“. Pouze 22 % je navštěvuje. Trbola, Rakoczyová Hofírek (2009, s. 176) ve svém výzkumu zjišťují, že pro příslušníky vietnamské menšiny jsou tyto návštěvy značně finančně nákladné a nevýhodné, proto je preferují jen v takové míře, v jaké si je mohou dovolit, a volí jiné, levnější strategie kontaktu. Pouze 4 respondenti uvedli, že s nimi kontakt z nějakého důvodu neudržují.

Zjistili jsme tedy silnou vazbu na rodinu a blízké ve Vietnamu.

V identifikační dimenzi je také důležité **zhodnocení pobytu v České republice** samotnými respondenty:

	Absolutní četnost	Relativní četnost
spíše kladně	20	0,196
kladně	41	0,402
neutrálně	36	0,353
spíše záporně	4	0,039
záporně	1	0,010

(Tab. č. 24 Zhodnocení pobytu)

(Graf č. 23 Zhodnocení pobytu)

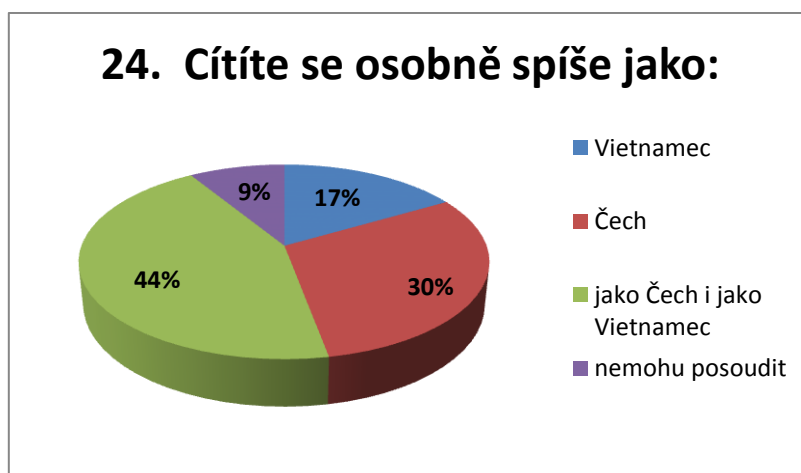
Na tento typ otázky jsme zvolili škálu: *kladně/spíše kladně/neutrálně/spíše záporně/záporně*. 60 % respondentů je údajně spokojeno s pobytem v České republice. 40 % pobyt hodnotí kladně a 20 % spíše kladně. 35 % příslušníků vietnamské menšiny z našeho dotazníkového šetření uvedlo, že pobyt hodnotí neutrálně. Pouze 5% označilo záporné položky – spíše záporně 4%, záporně jen 1%.

Ve srovnání s Vietnamem může respondent hodnotit pozitivně např. celkově vyšší životní úroveň, co se týče zaměstnání lepší platové podmínky nebo vhodnější půdu pro podnikání. Také kladné ohlasy můžeme přičíst také tomu, že respondenti našeho výzkumu jsou v České republice již poměrně dlouho.

V další již poslední položce jsme chtěli vědět, **jestli se osobně cítí být spíše Vietnamcem, Čechem, či obojím-Čechem i Vietnamcem:**

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vietnamec	17	0,167
Čech	31	0,304
jako Čech i jako Vietnamec	45	0,441
nemohu posoudit	9	0,088

(Tab. č. 25 Ztotožnění se s národností)

(Graf č. 24 Ztotožnění se s národností)

Nejvíce odpovědí, získala možnost „jako Čech i Vietnamec“. Označilo ji 44 % respondentů. Znamená to, že přijali určitým způsobem českou kulturu, ztotožnili se s ní, ale i přesto nezapomněli na to, kde mají své kořeny, na svoji vietnamskou kulturu. 30 % odpovědělo, že se cítí být spíše Čechem. Takto velké číslo může být způsobeno velkým počtem mladé generace v dotazníkovém šetření (52 %), navíc 18 % respondentů z celkového počtu se zde dokonce narodilo. Často se potýkají s problémem nevymezené identity, někteří vietnamsky hovořit ani neumí a složitě si hledají cestu ke kultuře svých rodičů. 17 % respondentů se cítí být Vietnamci a 9 % respondentů tuto situaci neumí posoudit a k něčemu se přiklonit.

Toto byly položky týkající se identifikační dimenze. Z výsledků je patrné, že příslušníci vietnamské menšiny mají velmi silné vazby na zemi, z níž pocházejí, z důvodu, že zde zanechali množství svých příbuzných a přátel, které pravidelně kontaktují, nejčastěji přes

různé sociální sítě či telefonicky. Respondentům z našeho výzkumného šetření se pobyt v České republice převážně líbí, nebo ho hodnotí neutrálně. Pouze malé procento jej hodnotí negativně. Subjektivně se ztotožňují nejčastěji s oběma národnostmi, s českou i vietnamskou.

6 ANALÝZA VÝSLEDKŮ

Jako hypotézu, kterou budeme verifikovat, jsme si zvolili komparaci mezi mladou a starší generací a udržováním vztahů s příslušníky většinové společnosti, odkazujeme na 16. položku v dotazníku:

Navazují vztahy s příslušníky většinové společnosti – tedy s Čechy?

- bez obtíží, dá se říct, že mám hodně českých přátel
- s určitými obtížemi, komunikuji s nimi pouze na formální úrovni, tedy jen když musím (například v práci atd.)
- s obtížemi, komunikuji převážně s vietnamskou komunitou
- nedovedu posoudit

Věcnou hypotézu jsme formulovali takto:

Mladší generace udržuje kamarádké vztahy s Čechy častěji než starší generace.

Vytvořili jsme k ní statistické hypotézy, tedy nulovou a alternativní:

H_0 ... Mezi mladší a starší generací a četností udržování kamarádkého vztahu s Čechy není statisticky významný rozdíl.

H_A ... Mezi mladší a starší generací a četností udržování kamarádkého vztahu s Čechy je statisticky významný rozdíl.

Mladší generaci, jak už jsme zmínili, jsme označili v intervalu 16 – 26 let.

A starší generaci nad 27 a více let.

	A	B	C	D	
Mladá generace	37	9	5	1	52
	(27,5)	(14,8)	(6,1)	(3,6)	
Starší generace	17	20	7	6	50
	(26,5)	(14,2)	(5,9)	(3,4)	
	54	29	12	7	102

K ověření této hypotézy jsme si zvolili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Čísla bez závorek označují tzv. pozorovanou četnost příslušníků vietnamské menšiny, kteří odpověděli určitým způsobem na jednu otázku a určitým způsobem na druhou.

Např. číslo 37 v tabulce znamená, že respondent přísluší k mladé generace, a zároveň si vybral možnost A. V závorce jsou pak očekávané četnosti, které by odpovídaly platnosti nulové hypotézy. Pro lepší přehlednost jsou zde zaokrouhleny pouze na jedno desetinné číslo.

Čísla uváděná vpravo od tabulky a pod tabulkou jsou tzv. marginální ("okrajové") četnosti, tj. součty četností v řádcích a sloupcích tabulky.

K tomu, abychom se mohli přiklonit k nulové nebo alternativní hypotéze, je potřeba vypočítat chí-kvadrát:

P	O	P – O	(P – O) ²	(P – O) ² /2
37	27,52941	9,47059	89,6921	44,8460
9	14,78431	-5,78431	33,4582	16,7291
5	6,117647	-1,11765	1,2491	0,6246
1	3,568627	-2,56863	6,5978	3,2989
17	26,47059	-9,47059	89,6921	44,8460
20	14,21569	5,78431	33,4582	16,7291
7	5,882353	1,117647	1,2491	0,6246
6	3,431373	2,568627	6,5978	3,2989

$$\chi^2 = 130,9972$$

Vypočítaná hodnota χ^2 je ukazatelem velikosti rozdílu mezi skutečností a vyslovenou nulovou hypotézou. Pro posouzení vypočítané hodnoty χ^2 je dále třeba určit počet stupňů volnosti tabulky. Pro tabulku o r řádcích a s sloupcích se určí počet stupňů volnosti podle:

$$f = (r-1) \times (s-1) \Rightarrow f = (2-1) \times (4-1) = 3$$

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti $0,01$ nalezneme

ve statistických tabulkách kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{(0,01)}(3) = 11,341$

Přijímáme tedy alternativní hypotézu:

Mezi mladší a starší generací a četností udržování kamarádského vztahu s Čechy je statisticky významný rozdíl.

Ověřili jsme si tedy hypotézu, jejíž pravdivost jsme sice předpokládali, ale chtěli statisticky ověřit. Naše domněnka byla správná. Důvody odlišné strategie mezi generacemi jsou logické, mladší generace může mít díky chození do školy větší prostor pro rozvíjení jazykových kompetencí a navazování vztahů s většinovou populací. Starší generace má naopak silné vazby s Vietnamem i s vietnamskou komunitou v České republice. Z důvodu silného pracovního vytížení, kdy se často komunikace s většinovou společností omezuje pouze na komunikaci v zaměstnání, není přílišný prostor pro vzdělávání se v českém jazyce či navazování přátelství s Čechy.

7 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ

Vietnamská menšina se v jednotlivých dimenzích integruje odlišně. Navíc, jak jsme zjistili, jako skupina není homogenní, jsou zde značné rozdíly mezi generacemi. V dimenzi strukturální, pokud se zaměříme pouze na získání zaměstnání, si vedou velmi dobře. Jsou pracovití a snaživí. Na úradech je komunikace poněkud horší, často v ní shledávají značné obtíže. Participace na trhu práce je velmi specifická, orientují se na podnikatelské aktivity v oblasti textilnictví, obuvi, drobné elektroniky či provozují řetězce fast-foodu, jejich platové ohodnocení je značně diverzifikované.

V kulturní dimenzi narážíme na to, že mnoho příslušníků vietnamské menšiny neshledává různé užitečné informace o aktuálním dění v České republice ve vietnamském jazyce za dostatečně přístupné. Jako důležitý zdroj pomoci v začátcích pobytu je především rodina, také v otázce, kdy jsme se ptali na volný čas respondentů, volili trávení volných chvil s rodinou a s přáteli. Z důvodu malého množství informací o svých možnostech se zužuje jejich zorné pole účasti ve společenském dění, malé množství informací o kulturních akcích značně omezuje příslušníky vietnamské menšiny se jich účastnit a integrovat se více v této dimenzi. Taktéž často ani na tyto aktivity nemají čas z důvodu jejich permanentního pracovního nasazení.

V interaktivní dimenzi je „kámen úrazu“ právě nedostatečná znalost českého jazyka, 58% respondentů sice označilo, že v běžném kontaktu s okolím preferují český jazyk, naše zkušenost je však taková, že při osobním kontaktu, kdy jsme respondenty žádali o vyplnění dotazníku (zejména v jejich zaměstnání), si ze 57 respondentů 55 vybralo dotazník ve vietnamském jazyce a komunikace s nimi byla značně obtížná. Spíše na sociálních sítích jsme se setkali s lepší znalostí češtiny, zejména u mladších ročníků. Většina však prohlásila, že se v českém jazyce vzdělává. Je pozitivním jevem, že příslušníci vietnamské menšiny nemají konfliktní vztahy s českou populací.

V dimenzi identifikační jsme zjistili, že je integrace úspěšná – respondenti ve velké většině nehodnotí pobyt v České republice negativně a nejvíce respondentů se ztotožňují s oběma národnostmi – s českou i s vietnamskou.

Celkově tedy můžeme shledávat v integraci značné rozdíly, ať už v jednotlivých dimenzích či konkrétně v každém příslušníku vietnamské menšiny. Vietnamská menšina není homogenní skupinou, ale určitá obecná integrační specifika byla v této práci nastíněna.

8 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Výsledky výzkumu ukázaly, že jeden z nejčastějších problémů integrace příslušníků vietnamské menšiny je jazyková bariéra a také nedostupnost informací ve vietnamském jazyce, která s ní explicitně souvisí. Příslušníci vietnamské menšiny jsou po příjezdu do České republiky zmatení, neorientují se v českém prostředí, často netuší, jaká mají práva a povinnosti, v této situaci jim často pomáhá pouze rodina a blízcí. Webové stránky, v nichž se cizinec dozví vše potřebné o svém pobytu, existují, jsou to *www.domavcr.cz*. Vietnamci si zde mohou překliknout na svůj jazyk (i když musíme dodat, že informace jsou méně rozsáhlejší než v češtině). Výzkum Trboly et al. však dokázal velmi slabé povědomí o tomto zdroji informací. Při hledání vhodných respondentů, jsme narazili na rozsáhlou komunitu na Facebooku, která je spolu ve vzájemném kontaktu, bylo by levným, rychlým a snad i účinným řešením právě zde umístit reklamu výše zmíněného webu.

Náš výzkum zjistil, že příslušníci vietnamské menšiny mají touhu se učit českému jazyku, ale často jim v tom brání nedostatek času. Jejich nejčastější strategií vzdělávání je samostudium, napadlo nás, jak tedy toto učení zefektivnit, a to konkrétním

výstupem – vytvořením e-learningových kurzů s audio nahrávkou českého jazyka. Na webových stránkách by také bylo fórum, kde by si navzájem příslušníci vietnamské menšiny radili v nesnázích při studiu. Při realizaci na tomto projektu by se mohlo spolupracovat s Klubem Hanoi, jenž je v této oblasti profesionálem, s uskutečňováním kurzů českého jazyka pro Vietnamce a Vietnamky má bohaté zkušenosti, ale jejich místem konání je většinou Praha, což pro mnoho z nich není dostupná alternativa, jistě by proto uvítali něco časově a lokálně dostupnějšího. Příslušníci vietnamské menšiny se tedy budou vzdělávat v pohodlí svého domova.

Kurzy by mohly být za minimální poplatek, který zajistí provoz, kvalitu a účast profesionálních překladatelů a pedagogických odborníků, dobrovolníci budou vítanou pomocí.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá tématem, které je v dnešní době aktuální – sociální integraci menšin do většinové společnosti. Celospolečenským úkolem by mělo být vytvoření takových podmínek v dané zemi, které zaručí důstojný život, příležitosti k rozvoji jedince či celé skupiny. Státní i nestátní subjekty vytváří účinné mechanismy, vedoucí k podpoře samostatnosti a svépomoci přistěhovalců, k účasti ve společenském dění a participaci na trhu práce.

Každý můžeme sami přispět svým dílem: být tolerantní vůči druhým, vůči odlišnostem, nepěstovat si zbytečné předsudky, o nichž Mgr. Ivan Rác, PhD. trefně říká, že „jsou jak zrcadla zanesená prachem nenávisti, nevědomosti, strachu z odlišnosti. To, co v nich vidíme, není skutečnost“ – to učí žáky už multikulturní výchova, která je připravuje na život v pluralitní společnosti, nabádá je ke zjišťování relevantních informací, jež souvisí s kritickým myšlením, které, když je rozvíjeno správně, je zdrojem nadhledu a porozumění.

Naše práce se věnovala konkrétně vietnamské menšině a jejímu sociálnímu začlenění do české společnosti. Snažili jsme se určit způsoby a strategie, které uplatňují - např. rozdíly v přístupu generací jsou v dnešní době už velmi patrné, a lze předpokládat, že se budou rozrůžňovat i nadále. Usilovali jsme také o podání určitého vhledu do komunikačních technik a bariér, jež se v interakci mezi majoritní a minoritní společností objevují.

Naším dalším cílem bylo seznámit vietnamskou menšinu trochu blíže široké veřejnosti, která má o ní často zkreslené či mylné mínění a setkává se s ní často pouze ve specifických situacích, kde není mnoho příležitosti k poznání či ke spřátelení se (např. komunikace v obchodech). V této souvislosti jsme měli jedinečnou příležitost sledovat i opačný postoj – tedy jakým způsobem nahlíží minorita na většinou společnost, zdali se jí jeví jako konfliktní.

Domníváme se, že problematika integrace či celkově způsobu života národnostních menšin v České republice pořád není dostatečně rozpracována a zasloužila by si určitě větší prostor, je to navíc natolik rozsáhlá problematika, jež se určitým způsobem vyvíjí (není statická), že je potřeba jí věnovat více času a prostoru v odborných kruzích a sledovat ji z více úhlů, či v dimenzích, jak bylo v naší práci nastíněno. Bylo by vhodné jednotlivé oblasti studovat do hloubky. Necht' je tedy naše práce alespoň skromným podkladem či inspirací k dalším výzkumům v této oblasti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAREŠOVÁ, Ivona, 2010. Současná problematika východoasijských menšin v České republice. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 126 s. ISBN 978-80-244-2645-7.
- [2] BARŠA, Pavel, 2003. Politická teorie multikulturalismu. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 347 s. ISBN 80-7325-020-9.
- [3] BURYÁNEK, JAN 2002. Interkulturní vzdělávání nejen pro středoškolské pedagogy [online]. [cit.2014-03-15]. Dostupné z:
http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly/IKV1_komplet.pdf
- [4] BURYANEK, Jan, 2006. Multikulturní výchova v RVP [online]. [cit.2014-02-15]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/450/MULTIKULTURNI-VYCHOVA-V-RVP.html/>
- [5] CICHÁ, Martina, 2010. Integrace Vietnamců do české společnosti v teorii a praxi. In: Barešová Ivona. Současná problematika východoasijských menšin v České republice. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010,72-89 s. ISBN 978-80-244-2645-7.
- [6] ČADILOVÁ, Olga. Sociální adaptace a její poruchy [online]. [cit.2014-02-12] . Dostupné z:
http://www.szsemb.cz/admin/upload/sekce_materialy/SOCI%C3%81LN%C3%8D_ADAPTACE.pdf
- [7] ČESKO. Zákon č. 273 ze dne 10. července 2001 o právech příslušníků národnostních menšin, In: Sbírka zákonů dostupná také z <http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-10-cervence-2001-o-pravech-prislusniku-narodnostnich-mensin-a-o-zmene-nekterych-zakonu-2651.html>.
- [8] DRBOHLAV, DUŠAN, 2001. Mezinárodní migrace obyvatelstva - pohyb a pobyt (Alenky v říši divů). In: Šišková Tatjana. Menšiny a migranti. Vyd. 1. Praha: Portál, 188 s. ISBN 8071786489.
- [9] FOREJTOVÁ, Monika, 2002. Mezinárodněprávní ochrana menšin. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 118, xviii s. ISBN 8070828439.
- [10] GABAL, Ivan, 1999. Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace. 1. vyd. Praha : G plus G, 341 s. ISBN 80-8610323-4.
- [11] GAVORA, Peter, 2010. Úvod do pedagogického výzkumu. 2.rozš. české vyd. Brno: Paido, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

- [12] HLADÍK, Jakub, 2006. Multikulturní výchova: (socializace a integrace menšin). Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 73 s. ISBN 80-7318-424-9.
- [13] Integrace imigrantů do vzdělávacího systému: (tento příspěvek vznikl za podpory Evropského integračního fondu EIF 2008-17), 2008. s. 1-2 [online]. [cit.2014-02-20]. Dostupné z: http://www.soze.cz/wp/wpcontent/storage/clanekintegrace_imigrantu_do_vzdelavacihho_systemu.pdf
- [14] JANDOUREK, Jan, 2001. Sociologický slovník. Vyd. 1. Praha: Portál, 285 s. ISBN 80-7178-535-0.
- [15] KOCOUREK, Jiří, 2006. S Vietnamci o české knihovně. In: Čtenář 7/8 2006 [online]. [cit.2014-04-20]. Dostupné z: http://ctenar.svkkk.cz/files/pdf_2006/c7806.pdf
- [16] KOPECKÝ, Martin, 2007. Nová sociální hnutí a tvorba identity [online]. Socioweb 7/2007, rubrika Teorie pro všechny. [cit.2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=300&lst=114>
- [17] MARTIKAINEN, Tuomas, 2005. AMID Working Paper Series 43/2005, Religion, Immigrant and integration [online]. [cit.2014-3-2]. Dostupné z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.amid.dk/pub/papers/AMID_43-2005_Martikainen.pdf
- [18] MAŘÍKOVÁ, Hana. 1996. Velký sociologický slovník: A-O. 1. vyd. Praha: Karolinum, 747 s. ISBN 8071843113.
- [19] MINISTERSTVO VNITRA, 2013. Integrace [online]. [cit.2014-3-29]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>
- [20] MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. Bilingvismus a interkulturní komunikace. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 125 s. ISBN 978-80-7357-678-3.
- [21] OŠMERA, RADIM, 2009. Podoba zkoušky z českého jazyka pro účely získání trvalého pobytu [online]. [cit.2014-3-29]. Dostupné z <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/podoba-zkousky-z-ceskeho-jazyka-pro-ucely-ziskani-trvaleho-pobytu>
- [22] PETRÁŠ, René, Helena PETRŮV a Harald Christian SCHEU, 2009. Menšiny a právo v České republice. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 507 s. ISBN 978-80-87284-00-1.
- [23] Sekretariát Rámcové úmluvy na ochranu národnostních menšin. Generální direktorát pro lidská práva [online]. [cit.2013-12-2]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/6_resources/PDF_brochure_Czech.pdf

- [24] SPRÁVA UPRCHLICKÝCH ZAŘÍZENÍ. [online]. [cit.2014-4-2]. Dostupné z:
<http://www.suz.cz/>
- [25] ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. Menšiny a migranti v České republice, 2001. Vyd. 1. Praha: Portál, 188 s. ISBN 8071786489.
- [26] RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK, 2009. Sociální integrace přistěhovalců v České republice. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 309 s. ISBN 978-80-7419-023-0.
- [27] TOLLAROVÁ, Blanka, 2006. Integrace cizinců v Česku: pluralita nebo asimilace? In Biograf [online].[cit.2014-2-29]. Dostupné z:
<http://www.biograf.org/clanky/members/clanek.php?clanek=v3902>
- [28] TEMELOVÁ, Jana a Luděk SÝKORA. Segregace: definice, příčiny, důsledky, řešení [online].[cit.2014-3-8]. Dostupné z:
http://everest.natur.cuni.cz/akce/segregace/publikace/Temelova_Sykora.pdf
- [29] United Nations. Minorities under international law. In: United nations Human Rights, Office of the High Commissioner for Human Rights [online]. [cit. 2013-11-27]. Dostupné z <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/internationallaw.aspx>
- [30] VASILJEV, Ivo, 2010. Jazyková situace vietnamské komunity v České republice. In. Barešová, Ivona. Současná problematika východoasijských menšin v České republice. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci,20-29 s. ISBN 978-80-244-2645-7.
- [31] VELVYSLANECTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY V HANOI. Rozvojová spolupráce [online].[cit.2014-3-8]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/hanoi/cz/rozvojove_projekty/index.html
- [32] Vietnamská ohlédnutí. [dokumentární film].Režie: Martin Froyda, Česko, 2003
- [33] Vláda České republiky. Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin. Monitorovací aktivity, přehled monitorovacích zpráv, publikace [online]. [cit.2013-11-30]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/ramcova-umluva-o-ochrane-narodnostnich-mensin-6912/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

et al..... a kolektiv (lat. et alii)

aj. a jiné

atd. a tak dále

ČR Česká republika

ČSR..... Československá republika

VDR..... Vietnamská demokratická republika

SN Společnost národů

např. například

mj. mimo jiné

KBSE Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě

OBSE Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

OSN Organizace Spojených národů

Sb. Sborníku

tj. to jest

tzv. takzvaný

SEZNAM GRAFŮ

<i>(Graf č. 1 Délka pobytu)</i>	37
<i>(Graf č. 2 Pohlaví)</i>	38
<i>(Graf č. 3 Věk)</i>	39
<i>(Graf č. 4 Nejvyšší dosažené vzdělání)</i>	40
<i>(Graf č. 5 Vyřizování na úřadech)</i>	40
<i>(Graf č. 6 Preferovaný jazyk na úřadech)</i>	41
<i>(Graf č. 7 Zaměstnání)</i>	43
<i>(Graf č. 8 Výše platového ohodnocení)</i>	45
<i>(Graf č. 9 Bydlení)</i>	46
<i>(Graf č. 10 Sdílení domácnosti)</i>	47
<i>(Graf č. 11 Přístupnost aktuálních informací ve vietnamském jazyce)</i>	48
<i>(Graf č. 12 Zdroj pomoci v začátcích pobytu)</i>	49
<i>(Graf č. 13 Volný čas)</i>	51
<i>(Graf č. 14 Návštěva kulturních akcí v okolí)</i>	52
<i>(Graf č. 15 Navazování a udržování vztahů s většinou společnosti)</i>	54
<i>(Graf č. 16 Preference jazyka)</i>	55
<i>(Graf č. 17 Prohlubování českého jazyka)</i>	55
<i>(Graf č. 18 Způsoby prohlubování českého jazyka)</i>	56
<i>(Graf č. 19 Existence konfliktů s příslušníky české národnosti)</i>	57
<i>(Graf č. 20 Hlavní problém ze strany příslušníků české národnosti)</i>	58
<i>(Graf č. 21 Sociální vazby ve Vietnamu)</i>	59
<i>(Graf č. 22 Způsoby kontaktu s blízkými ve Vietnamu)</i>	60
<i>(Graf č. 23 Zhodnocení pobytu)</i>	61
<i>(Graf č. 24 Ztotožnění se s národností)</i>	62

SEZNAM TABULEK

<i>(Tab. č. 1 Délka pobytu)</i>	37
<i>(Tab. č. 2 Pohlaví)</i>	38
<i>(Tab. č. 3 Věk)</i>	38
<i>(Tab. č. 4 Nejvyšší dosažené vzdělání)</i>	39
<i>(Tab. č. 5 Vyřizování na úřadech)</i>	40
<i>(Tab. č. 6 Preferovaný jazyk na úřadech)</i>	41
<i>(Tab. č. 7 Zaměstnání)</i>	42
<i>(Tab. č. 8 Přehled nejčtenějších zaměstnání)</i>	43
<i>(Tab. č. 9 Výše platového ohodnocení)</i>	44
<i>(Tab. č. 10 Bydlení)</i>	46
<i>(Tab. č. 11 Sdílení domácnosti)</i>	47
<i>(Tab. č. 12 Přístupnost aktuálních informací ve vietnamském jazyce)</i>	48
<i>(Tab. č. 13 Zdroj pomoci v začátcích pobytu)</i>	49
<i>(Tab. č. 14 Volný čas)</i>	50
<i>(Tab. č. 15 Návštěva kulturních akcí v okolí)</i>	52
<i>(Tab. č. 16 Navazování a udržování vztahů s většinovou společností)</i>	53
<i>(Tab. č. 17 Preference jazyka)</i>	54
<i>(Tab. č. 18 Prohlubování českého jazyka)</i>	55
<i>(Tab. č. 19 Způsoby prohlubování českého jazyka)</i>	56
<i>(Tab. č. 20 Existence konfliktů s příslušníky české národnosti)</i>	57
<i>(Tab. č. 21 Hlavní problém ze strany příslušníků české národnosti)</i>	57
<i>(Tab. č. 22 Sociální vazby ve Vietnamu)</i>	59
<i>(Tab. č. 23 Způsoby kontaktu s blízkými ve Vietnamu)</i>	60
<i>(Tab. č. 24 Zhodnocení pobytu)</i>	61
<i>(Tab. č. 25 Ztotožnění se s národností)</i>	62

9 PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Dotazník – Sociální začlenění vietnamské menšiny do ČR

Dobrý den, jmenuji se Aneta Kratochvílová a zabývám se výzkumem Sociálního začlenění vietnamské menšiny v ČR. Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění tohoto dotazníku. Prosím Vás o co největší upřímnost – informace nebudou nijak zneužity a budou využity pouze a výhradně k vědeckým účelům, mohou pomoci ke zkvalitnění pobytu a začlenění vietnamské menšiny. Dotazník je anonymní a zabere Vám kolem 10 minut.

1. Vyřizujete si záležitosti na úřadech sami?

- a) ano, bez potíží
- b) ano, s obtížemi
- c) ne, potřebuji pomoc

2. Který jazyk preferujete při styku s úřady?

- a) čeština
- b) vietnamština
- c) používám vietnamštinu, ale rozvíjím také češtinu
- d) jiný (uveďte)

3. Máte práci - jste zaměstnaný/á? A) Ano, jsem zaměstnaný/á b) nejsem zaměstnaný/á c) ještě studuji

Pokud jste označil/a , že jste zaměstnan, prosím uveďte jaké je vaše zaměstnání:

.....

4. V jakém rozmezí se pohybuje vaše platové ohodnocení?

- a) 25.000 a více
- b) 20.000 - 25.000
- c) 15.000 - 20.000
- d) 10.000 - 15.000
- e) 5.000 - 10.000

5. Bydlíte v...?

- a) domě
- b) bytě
- c) hotelu
- d) někde jinde, kde.....

6. S kolika lidmi sdílíte domácnost?

- a) s nikým
- b) 1-2 osobami

- c) 3-4 osobami
- d) 5 a více osob

7. Myslíte si, že jsou aktuální informace o životě ve společnosti ve vietnamském jazyce dostatečně přístupné?(např.: praktické informace o tom, kde a jak je možné vyřizovat úřední záležitosti, o právech a povinnostech, o aktuálním společenském dění...)

Ano / Ne / Nedokážu posoudit

8. Pokud jste se přistěhoval/a do ČR, co pomohlo rozšířit vaši informovanost a orientaci o možnostech a příležitostech (např. pracovní, kulturní příležitosti, sociální dávky) v začátcích vašeho pobytu?

- a) rodina a přátelé
- b) internet
- c) tisk
- d) azylová zařízení
- e) jiné (uveďte jaké)

9. Jak převážně trávíte svůj volný čas? (Volný čas – doba, která nám zbývá po splnění povinností. Svě činnosti si můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám radost a uspokojení.)

- a) kulturní akce
- b) s rodinou
- c) s přáteli
- d) sport
- e) četba
- f) na internetu
- g) jiné (uveďte jaké)

10. Navštěvujete nějaké kulturní akce v okolí? Jaké?

- a) divadlo
- b) kino
- c) hudební akce
- d) festivaly
- e) jiné (uveďte jaké)
- f) nenavštěvuji žádné akce

11. Navazují vztahy s příslušníky většinové společnosti – tedy s Čechy?

- a) bez obtíží, dá se říct, že mám hodně českých přátel
- b) s určitými obtížemi, komunikuji s nimi pouze na formální úrovni, tedy jen když musím (například v práci atd.)
- c) s obtížemi, komunikuji převážně s vietnamskou komunitou
- d) nedovedu posoudit

12. Jaký jazyk upřednostňujete v běžném kontaktu s okolím?

- a) vietnamštinu
- b) angličtinu
- c) češtinu
- d) nelze jednoznačně říci

13. Snažíte se prohlubovat znalosti českého jazyka?

- a) ne
- b) ano

14. Pokud jste odpověděli na předchozí otázku ano, jakým způsobem svoji češtinu prohlubujete?

- a) ve škole
- b) docházím na jazykové kurzy
- c) učí mě známý/známý
- d) učím se sám/ sama

15. Máte časté konflikty s příslušníky české národnosti? Ano/ Ne

16. Pokud jste na předchozí otázku odpověděli ano, v čem spatřujete hlavní problém ze strany příslušníků české národnosti?

- a) jazyková bariéra
- b) předsudky
- c) vulgarita

d) odlišnost kultur

17. Máte rodinu přátele ve Vietnamu? Ano /Ne

18. Pokud ano, jakým způsobem s nimi udržujete kontakt?

- a) navštěvuji je
- b) prostřednictvím internetu (email, Facebook, Skype, ...)
- c) telefonicky
- d) neudržuji s nimi kontakt

19. Jak hodnotíte pobyt v ČR?

- a) spíše kladně
- b) kladně
- c) neutrálně
- d) spíše záporně
- e) záporně

20. Cítíte se osobně spíše jako: Vietnamec / Čech / Jako Čech i jako Vietnamec / Nemohu posoudit

21. Jak dlouho zde žijete?

- a) méně než jeden rok
- b) jeden až dva roky
- c) tři až čtyři roky
- d) pět let a více
- e) Jsem v ČR od narození

22. Jste: žena / muž

23. Kolik je Vám let?

- a) 6 - 15
- b) 16 - 26
- c) 27 - 50
- d) 51 - 70
- e) 71 a více

24. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) vysoká škola
- b) střední škola s maturitou
- c) střední škola s výučním listem
- d) základní škola
- e) jiné

Xin chào, tôi tên là Aneta Kratochvílová. Chúng tôi nghiên cứu về vấn đề hòa nhập xã hội của dân tộc thiểu số Việt Nam tại Cộng hòa Séc. Xin hãy điền câu trả lời vào bảng câu hỏi dưới đây. Xin vui lòng thực hiện bảng câu hỏi một cách thành thực - vì thông tin sẽ được sử dụng cho các mục đích khoa học, có thể giúp cải thiện sự tích hợp ở và dân tộc thiểu số Việt Nam. Bản câu hỏi là vô danh và sẽ chỉ mất của bạn khoảng 10 phút.

1. Bạn có thường tự mình giải quyết những vấn đề liên quan đến chính quyền mà không nhờ dịch vụ?

- a) Có, nhưng hơi khó khăn
- b) Có, không vấn đề gì
- c) Không, tôi cần dịch vụ giúp đỡ

2. Bạn muốn dùng ngôn ngữ nào để giao tiếp với chính quyền?

- a) Tiếng Séc
- b) Tiếng Việt
- c) Tiếng Việt, có thể một chút tiếng Séc nữa
- d) Khác (xin ghi rõ)

3. Hiện tại bạn có việc làm không? – Bạn có đang làm việc ở đâu không?

Có, tôi có việc làm / Không, tôi thất nghiệp / Tôi vẫn còn đang đi học

Nếu bạn đang làm việc, xin vui lòng cho biết những gì công việc của bạn:

.....

4. Lương tháng của bạn khoảng bao nhiêu?

- a) Hơn 25.000 kc
- b) 20.000 - 25.000 kc
- c) 15.000 - 20.000 kc
- d) 10.000 - 15.000 kc
- e) 5.000 - 10.000 kc
- f) ít hơn 5000 kc

5. Bạn sinh sống tại... ?

- a) Nhà riêng
- b) Căn hộ tập thể
- c) Khách sạn
- d) Nơi khác, nơi:

6. Bạn sống cùng bao nhiêu người?

- a) Một mình
- b) 1-2 người
- c) 3-4 người
- d) Hơn 5 người

7. Bạn có nghĩ rằng bạn cập nhật thông tin về cuộc sống trong xã hội bằng tiếng Việt được truyền tải đến bạn một cách đầy đủ không? (Ví dụ: thông tin thực tiễn về nơi và làm thế nào bạn có thể giải quyết các vấn đề hành chính, quyền và nghĩa vụ của các sự kiện xã hội hiện nay...)

- a) Có
- b) Không
- c) Không thể đánh giá được

8. Nếu bạn nhập cư vào Cộng hòa Séc, yếu tố nào đã giúp mở rộng nhận thức của bạn và tập trung vào các khả năng và cơ hội (ví dụ như lao động, cơ hội văn hóa, phúc lợi xã hội) trong thời gian mới đến đây?

- a) Gia đình và bạn bè
- b) Internet
- c) Báo
- d) Nơi ở
- e) Khác (xin ghi rõ)

.....

9. Bạn thường làm gì trong thời gian rảnh rỗi? (Thời gian rảnh - Thời gian sau khi thực hiện nghĩa vụ các hoạt động, chúng ta có thể tự do lựa chọn để làm điều đó một cách tự nguyện và vui để mang lại niềm vui và sự hài lòng)

- a) Sự kiện văn hóa
- b) Gia đình
- c) Với bạn bè
- d) Thể thao
- e) Đọc sách
- f) Internet
- g) Khác (xin ghi rõ)

10. Bạn từng ghé thăm địa điểm văn hóa nào trong khu vực bạn sống chưa? Những địa điểm nào?

- a) Nhà hát
 - b) Rạp chiếu phim
 - c) Sự kiện âm nhạc
 - d) Lễ hội
 - e) Khác (xin ghi rõ)
-
- f) Không tham dự bất kỳ sự kiện nào

11. Tình trạng thiết lập mối quan hệ của bạn với người Séc ?

- a) Không có khó khăn gì, bạn có thể nói rằng tôi có rất nhiều bạn bè Séc
- b) Có khó khăn một chút, chỉ giao tiếp ở mức độ vừa phải, tức là chỉ khi bắt buộc (ví dụ, tại nơi làm việc, vv)
- c) Khó khăn, tôi giao tiếp chủ yếu với cộng đồng người Việt
- d) Tôi không thể đánh giá

12. Ngôn ngữ nào bạn thích tiếp xúc hàng ngày với môi trường xung quanh ?

- a) Tiếng Việt
- b) Tiếng Anh
- c) Tiếng Séc
- d) Không thể nói rõ ràng

13. Bạn đang cố gắng để làm sâu sắc thêm sự hiểu biết về tiếng Séc không?

- a) Không
- b) Có

14. Nếu bạn trả lời có cho các câu hỏi trước, những cách làm sâu sắc thêm các Czech của bạn là gì?

- a) Ở trường
- b) Tôi đến với các khóa học ngôn ngữ
- c) Bạn bè – người thân trong gia đình dạy cho tôi
- d) Tự học

15. Bạn có xung đột thường xuyên với các thành viên quốc tịch Séc không?

- a) Có
- b) Không

16. Nếu bạn có các câu hỏi trước là có, những gì bạn nhìn thấy là vấn đề chính của người quốc tịch Séc?

- a) Rào cản ngôn ngữ
- b) Định kiến
- c) Sự thô lỗ
- a) Sự khác biệt văn hóa

17. Bạn có bạn bè gia đình ở Việt Nam không?

- b) Có
- c) Không

18. Nếu có, làm thế nào để bạn duy trì liên lạc với họ?

- a) Về thăm
- b) Thông qua Internet (email, Facebook, Skype, ...)
- c) Qua điện thoại

- d) Không duy trì liên lạc với họ

19. Bạn cảm thấy cuộc sống của bạn tại Cộng hòa Séc thế nào?

- a) Rất tốt
- b) Tốt
- c) Bình thường
- d) Hơi tệ
- e) Tệ

20. Cá nhân bạn có cảm thấy thích một chủng người nào hơn những người còn lại không?

- a) Người Việt
- b) Người Séc
- c) Người Việt cũng như Séc
- d) Tôi không thể đánh giá

21. Thời gian bạn sống ở đây?

- a) Ít hơn một năm
- b) 1-2 năm
- c) 3-4 năm
- d) 5 năm trở lên
- e) Tôi ở Cộng hòa Séc từ khi sinh ra

22. Bạn là:

- a) Phụ nữ
- b) Đàn ông

23. Bạn bao nhiêu tuổi rồi?

- a) 6 - 15
- b) 16 - 26
- c) 27 - 50
- d) 51 - 70
- e) 71 và nhiều hơn nữa

24. Mức cao nhất của giáo dục của bạn là gì ?

- a) Trường Trung Học
- b) Trung Học Phổ Thông
- c) Trường trung học với một chứng chỉ nghề
- d) Trường tiểu học
- e) Khác